

PROPUNERE DE POLITICĂ PUBLICĂ
PRIVIND DEZVOLTAREA URBANĂ ECHILIBRATĂ ÎN
REPUBLICA MOLDOVA

CHIȘINĂU 2012

CUPRINS

ACRONIME	4
I. DESCRIEREA PROBLEMEI	5
1.1 Informații generale.....	5
1.2 Migrația/Populația.....	6
1.3 Activitatea economică.....	8
1.4 Sărăcia.....	8
1.5 Dezvoltarea regională în documentele strategice naționale.....	9
II. Cadrul legal privind dezvoltarea urbană în Republica Moldova	10
2.1 Cadrul legal al dezvoltării regionale	10
2.2 Cadrul instituțional al dezvoltării regionale.....	11
2.3 Cadrul strategic al dezvoltării regionale	11
III. Cadrul legal al Uniunii Europene	12
3.1 Amenajarea teritoriului	12
3.2 Dezvoltarea durabilă	12
3.3 Dezvoltarea spațială	13
3.4 Urbanism.....	13
IV. Experiența altor țări	13
4.1 Experiența UE- Scurt istoric	13
4.2 Experiența României.....	14
4.3 Experiența Țărilor Baltice.....	15
4.4 Experiența Sloveniei	15
V. Necesitatea intervenției	15
VI. Problema identificată	16
VII. Cauzele problemei	17
VIII. Efectele problemei	20
IX. OBIECTIVELE POLITICII PUBLICE	20
9.1 Obiectivele general	20
9.2 Obiective specifice.....	20
X. BENEFICIARIILOR POLITICII	21

XI.	OPȚIUNI DE SOLUȚIONARE A PROBLEMEI.....	21
	11.1 Introducere la analiza opțiunilor	21
	11.2 Profilul investițional Regiunea Nord	21
	11.3 Profilul investițional Regiunea Centru.....	22
	11.4 Profilul investițional Regiunea Sud	23
	11.5 Fondul Național de Dezvoltare Regională.....	23
XII.	Opțiunea 0. Status quo	24
	12.1 Impactul fiscal.....	25
	12.2 Impact administrativ	25
	12.3 Impactul economic.....	26
	12.4 Impactul social	27
	12.5 Impactul de mediu.....	27
	12.6 Riscuri.....	27
XIII.	Opțiunea 1: Stabilirea polilor de creștere economică într-un singur nivel	28
	13.1 Teoria polilor de dezvoltare economică.....	28
	13.2 Cazul R. Moldova	Ошибка! Закладка не определена.
	13.3 Impactul fiscal.....	Ошибка! Закладка не определена.
	13.4 Impact administrativ	Ошибка! Закладка не определена.
	13.5 Impactul economic.....	Ошибка! Закладка не определена.
	13.6 Impactul social	Ошибка! Закладка не определена.
	13.7 Impactul de mediu.....	28
XIV.	Opțiunea 2: Stabilirea polilor în doua nivele:poli de creștere economica și poli de dezvoltare urbană	34

ACRONIME

APL	- Administrație publică locală
BS	- Buget de stat
CapPEA	- Populația economic activă din capitală
CrPEA	- Populația economic activă din centrele raionale
FNDR	- Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
HG	- Hotărâre de Guvern
IDAM	- Indicele de Deprivare a Ariilor Mici
ISPA	- Instrumentul pentru Politici Structurale de Preaderare
MDRC	- Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
OrPEA	- Populația economic activă din orașe cu statut și relații financiare speciale
PEA	- Populație economic activă
PPP	- Propunere de politică publică
PUG	- Plan urbanistic general
PNAT	- Plan național de amenajare a teritoriului
RM	- Republica Moldova
RDN	- Regiunea de Dezvoltare Nord
RDC	- Regiunea de Dezvoltare Centru
RDS	- Regiunea de Dezvoltare Sud
SAPARD	- Programul Special de Aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
UE	- Uniunea Europeană

I. DESCRIEREA PROBLEMEI

1.1 Informații generale

Pe fundalul unei Europe puternic urbanizate, Republica Moldova a intrat în mileniul III ca cel mai puțin urbanizat stat european¹ (41.6% la 1 ianuarie 2011)². Rolul orașelor este unul determinant în asigurarea dezvoltării unei societăți, economiile naționale și regionale fiind bazate în mare parte pe centrele urbane. În acest context, Raportul Global ONU cu privire la orașe din 2001, prevede o corelație directă între gradul de dezvoltare a unei societăți și nivelul său de urbanizare și calitate a managementului urban.³ Astfel, este deja bine cunoscut faptul că creșterea economică a unui stat este o derivată a dezvoltării urbane și organizării regionale a factorilor de producție.

După declararea independenței, Republica Moldova a cunoscut o serie de schimbări socio-economice. Pe fundalul acelor schimbări, cea mai mare parte a orașelor din Republica Moldova (cu excepția or. Chișinău, Bălți, Tiraspol, Bender) au fost afectate de fenomenul declinului urban, care s-a manifestat prin declin economic, creșterea șomajului, migrația populației, reducerea numărului populației active. Diminuarea veniturilor populației de la orașe și efectele legate de acestea, a bugetelor autorităților locale, au dus la restrângerea investițiilor publice în infrastructura de bază a orașelor, la deteriorarea vieții citadine, cu impact asupra calității vieții locuitorilor din mediul urban, cât și rural adiacent.

Republica Moldova nu a cunoscut o dezvoltare economică uniformă din punct de vedere geografic. Prin urmare, creșterea economică a avut tendința de a se concentra în anumite zone/orașe ale țării (din diverse motive: istorice, de așezare, politice etc.), lăsând alte zone și orașe într-o situație mai mult sau mai puțin de subdezvoltare. Dependența dezvoltării social-economice a orașelor mici de un număr limitat de întreprinderi industriale mari a dus la apariția problemelor de ordin economic și social în rezultatul restructurării sau încetării activității acestora.

În același timp, în dezvoltarea orașelor au intervenit un șir de probleme ce țin de sistemul centralizat urban decizional și de planificare: învechirea planurilor generale de dezvoltare a orașelor, degradarea infrastructurii sociale, necesitatea reconstrucției fondului locativ existent etc.,

Deși este recunoscut per ansamblu impactul pozitiv în dezvoltarea țării al orașelor Chișinău și Bălți prin rolul de motor al economiei, au apărut dezechilibre de dezvoltare, de nivel de trai între acestea și celelalte orașe, dar și între regiuni și orașe. Astfel, în comparație cu țările din Europa, Republica Moldova se deosebește printr-o polarizare economică extrem de pronunțată, jumătate din Produsul său Intern Brut fiind realizat în capitală, care concentrează numai un sfert din populația țării. Evidența cea mai vizibilă a acestei polarizări economice este concentrarea activității economice, a celor mai bune resurse umane și celei mai performante infrastructuri în capitală. Celelalte orașe din țară reprezintă niște insule de viață economică mai mult sau mai puțin activă. Având o densitate mare a întreprinderilor, Chișinăul concentrează cele mai multe resurse de muncă ocupate în activități economice. Chișinăul începând cu 1995 a fost cel mai mare recipient de investiții, fapt ce a consolidat poziția capitalei în raport cu alte orașe regionale. Chișinăul a fost capabil să ofere companiilor ceea ce

¹ Ghenadie Ivascenco, „Raportul de stare a națiunii pentru 2007: Moldova regională” 2009

² Republica Moldova continuă să fie țara cu cel mai scăzut grad de urbanizare în Europa: 41,6% persoane locuiesc în localitățile urbane și 58,4% - în cele rurale conform situației de la 1 ianuarie 2011. 48.5 % din populația urbană locuiește în municipiul Chișinău. Rata anuală de urbanizare este de 0.9% (2010).

³ <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=2101>

acestea caută în primul rând: o piață cu un potențial mare și infrastructură de o calitate mai înaltă decât în alte orașe regionale. Una din principalele cauze care a dus la concentrarea factorilor de producție preponderent în Chișinău și Bălți și care a determinat decizia companiilor de a investi preponderent în aceste orașe este disponibilitatea forței de muncă calificate. Necesarul de muncă calificată cu competențe relevante pentru companii este mai ușor de găsit la nivelul acestor orașe, dat fiind faptul că în aceste orașe se găsesc cele mai multe și prestigioase instituții de învățământ din țară.

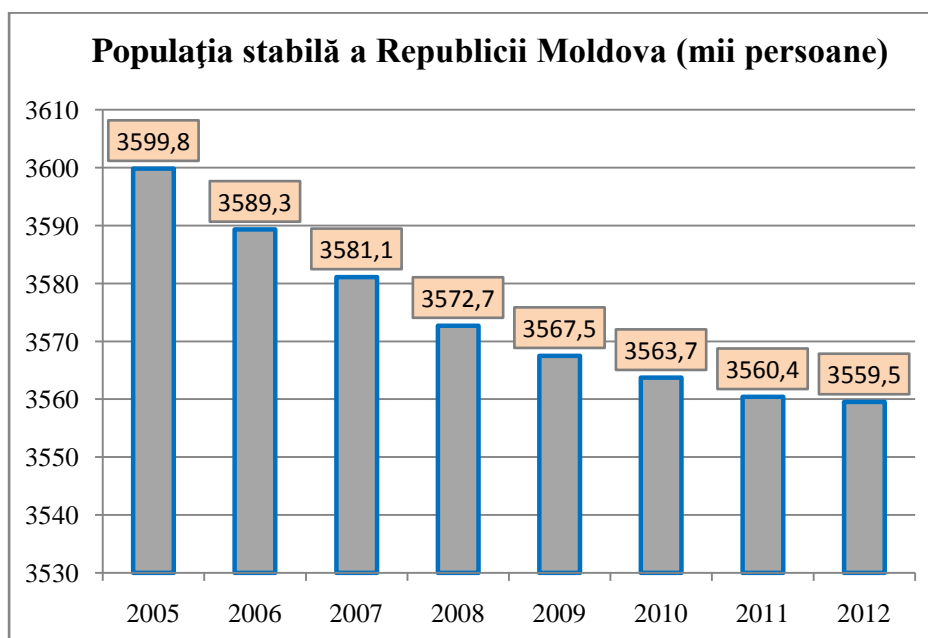
Această structură economico - geografică este confirmată în mod clar de un anumit număr de indicatori: migrația, sărăcia, numărul și densitatea companiilor, numărul angajaților, valoarea vânzărilor realizate, evoluția bugetelor.

1.2 Migrația/Populația

Ca efect al dezechilibrelor menționate, s-au atestat fenomene de depopulare a orașelor (cu excepția orașelor Otaci și Ialoveni care au înregistrat o creștere a numărului populației de 2% în mediu în perioada 2007 - 2012, celelalte orașe au înregistrat o scădere de 1% în mediu a numărului populației) și regiunilor țării (mai ales în rândurile tinerilor, care odată ajunși la studii în capitală tind să se stabilească aici după absolvire datorită posibilităților existente). Totodată este afectată forța de producție în teritoriu, se aprofundează sărăcia și decalajul dintre diferite pături sociale, se intensifică procesul de îmbătrânire a populației, etc.

Republica Moldova se confruntă cu o scădere treptată a numărului populației, determinată de descreșterea natalității și plecărilor peste hotare.

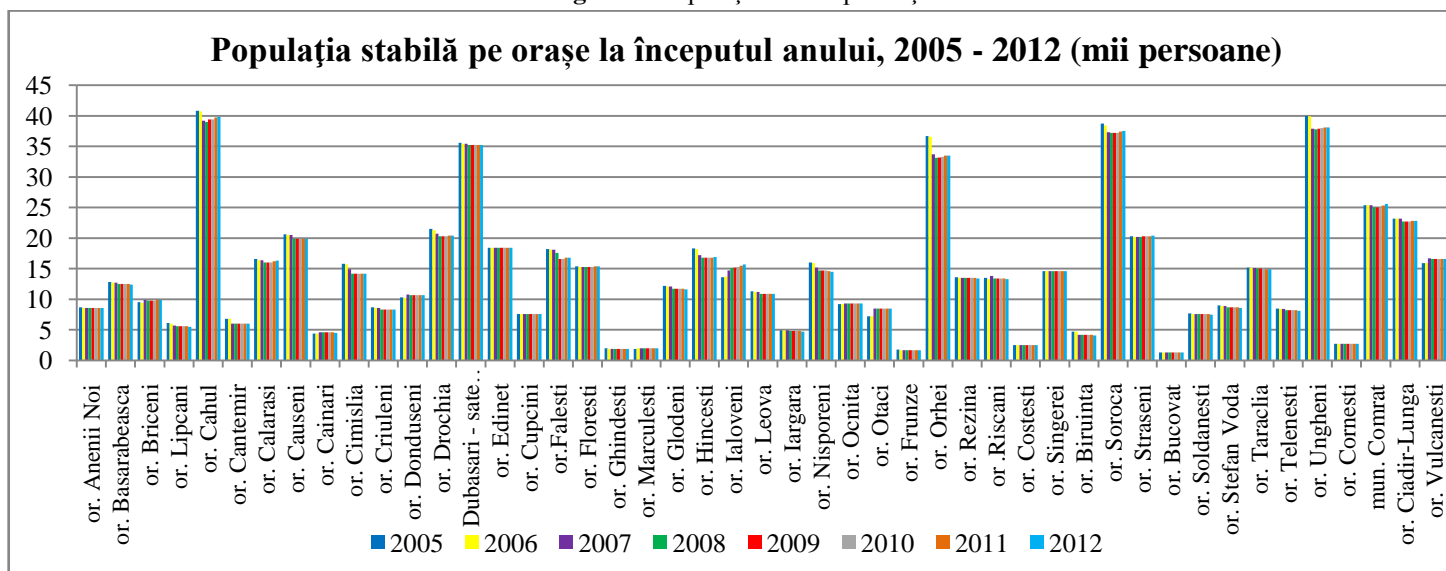
Figura 1. Populația stabilă a Republicii Moldova;

Sursa: Biroul Național de Statistică

Pentru a oferi o claritate mai mare a distribuției populației pe orașe în dinamică, a fost elaborată o diagramă bazată pe datele Biroului Național de Statistică:

Figura 2. Populația stabilă pe orașe

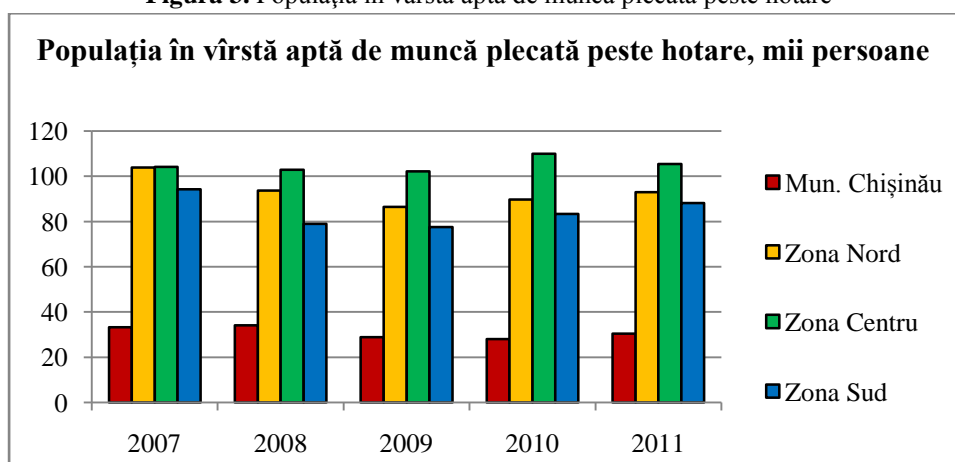
Sursa: Biroul Național de Statistică

În ceea ce privește orașele și populația (fără regiunea transnistreană) la începutul anului 2011 se atestă următoarea situație: Chișinău, singurul oraș cu o populație mai mare de 500 mii locuitori, Bălți cu o populație mai mare de 100 mii locuitori, 9 orașe cu numărul populației între 20-50 mii locuitori și 31 orașe cu un număr de locuitori de până la 20 mii.

În profil teritorial se atestă diferențieri în structura pe vârste a populației, determinate de migrarea acesteia și fenomenele demografice. În mediul rural, ponderea populației vârstnice (50 ani și peste) este mai mare decât cea din mediul urban de 1,5 ori.

Migrația forței de muncă joacă un rol foarte important pentru orașele mici și zonele rurale, întru cât cei care pleacă sunt preponderent din aceste zone și reprezintă persoane de vârstă reproductivă și economic activă.

Figura 3. Populația în vârstă aptă de muncă plecată peste hotare

Sursa: Biroul Național de Statistică

La nivel de populație activă (în vârstă aptă de muncă), în anul 2010 cca 24% se află în municipiul Chișinău și 4.4% în municipiul Bălți din totalul înregistrat pe țară (fără datele din stânga Nistrului). Creșterea economică a continuat să aibă un caracter geografic polarizat, amplificându-se disparitățile în dezvoltarea social-economică a țării. La fel este și cu repartizarea veniturilor populației. În anul

2010 salariul mediu în municipiul Chișinău a fost de 3737.2 lei, în municipiul Bălți de 3169.8 lei, iar în celelalte orașe a variat între 1900 și 2500 lei.

1.3 Activitatea economică

Municipiile Chișinău și Bălți dispun într-o măsură mai mare decât alte localități de factori de producere și de elemente de infrastructură necesare pentru atragerea investițiilor. În anul 2010 municipiului Chișinău îi reveneau 57 % din producția industrială și 56,7 % din investițiile în capital fix. Municipiul Bălți este localitatea cu cel mai apropiat nivel de dezvoltare față de municipiul Chișinău și cu un potențial de creștere superior față de celelalte localități. În anul 2010 municipiul Bălți a generat 10,8 % din producția industrială și a acumulat 4,3 % din investițiile în capital fix.

Totodată, municipiul Chișinău concentrează majoritatea întreprinderilor din țară, dispune de un nivel mai mare de capital uman și de infrastructură relativ dezvoltată. Astfel, în 2010 în municipiul Chișinău activau circa 63 % din numărul întreprinderilor din țară, inclusiv 64,7 % din toate întreprinderile mari, 51,7 % din întreprinderile medii, 57,9 % din întreprinderile mici și 65,1 % din micro-întreprinderi.

Tabelul 1. Distribuția și densitatea teritorială a întreprinderilor în Republica Moldova, anul 2010

	Mari	Pondere întreprinde rilor mari %	Mijlocii	Pondere întreprinde rilor mijlocii %	Mici	Pondere întreprinderil or mici %	Micro	Pondera întreprinderil or micro %	Total	%
Total	1120	100	1657	100	9568	100	36428	100	48773	100
Chișinău	725	64.7	856	51.7	5542	57.9	23717	65.1	30840	63.2
RD Nord	137	12.2	306	18.5	1365	14.3	3867	10.6	5675	11.6
inclusiv mun. Bălți	47	4.2	70	4.2	436	4.6	1516	4.2	2069	4.2
RD Centru	126	11.3	233	14.1	1337	14.0	4843	13.3	6539	13.4
RD Sud	56	5.0	124	7.5	615	6.4	1593	4.4	2388	4.9
UTA Găgăuzia	29	2.6	68	4.1	273	2.9	892	2.4	1262	2.6

Sursa: Biroul Național de Statistică

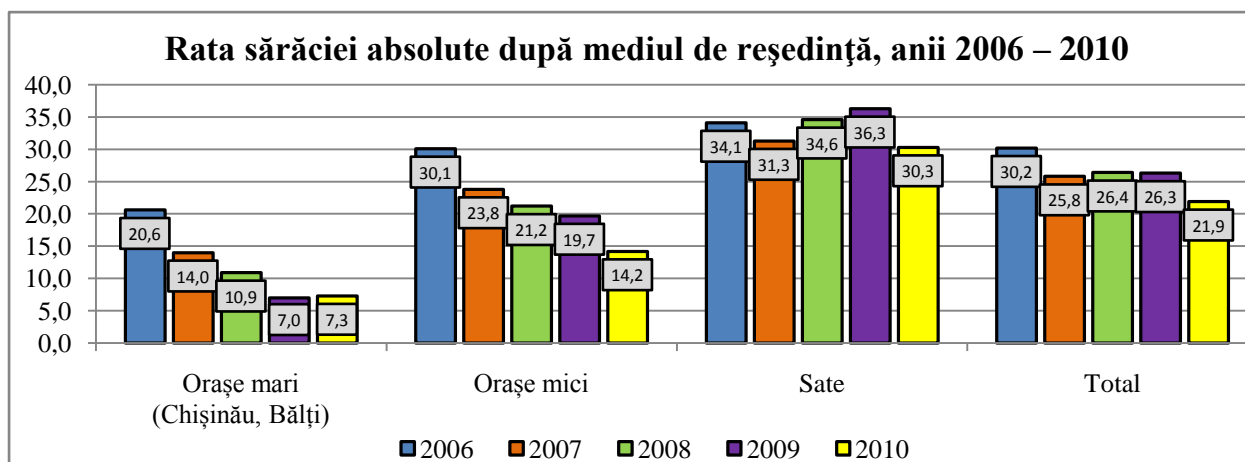
Așa cum ne indică datele tabelului, peisajul economic la nivelul întregii țări este dominat de micro-întreprinderi. La nivel regional, mai mult de jumătate din întreprinderi fac parte din categoria micului business și au ca principal gen de activitate vânzarea cu amănuntul. Chiar dacă sunt multe la număr, întreprinderile micului business din regiuni au o contribuție disproporționat de mică în crearea locurilor de muncă și în generarea valorii adăugate la nivelul întregii economii. Pe de altă parte, în regiuni există și foarte puține întreprinderi mari capabile să ofere deșeu mari și stabile pentru forța de muncă locală.

Polarizarea economică a Moldovei este și mai clar vizibilă dacă dezagregăm teritorial volumul total al vânzărilor pe economie. Astfel, companiile înregistrate în Chișinău raportează mai mult de 70 % din vânzările totale pe țară.

1.4 Sărăcia

Diferențiat se prezintă și sărăcia pe țară. Analiza datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice pentru anul 2010 arată că sub aspect regional, inegalitatea în sate și orașele mici a crescut, iar în orașele mari (Chișinău și Bălți) diferența dintre bunăstarea celor săraci și bogați s-a diminuat (la sate rata sărăciei a constituit 30,3 %, în orașele mici 14,2 %, iar în orașele mari de 7,3 %).

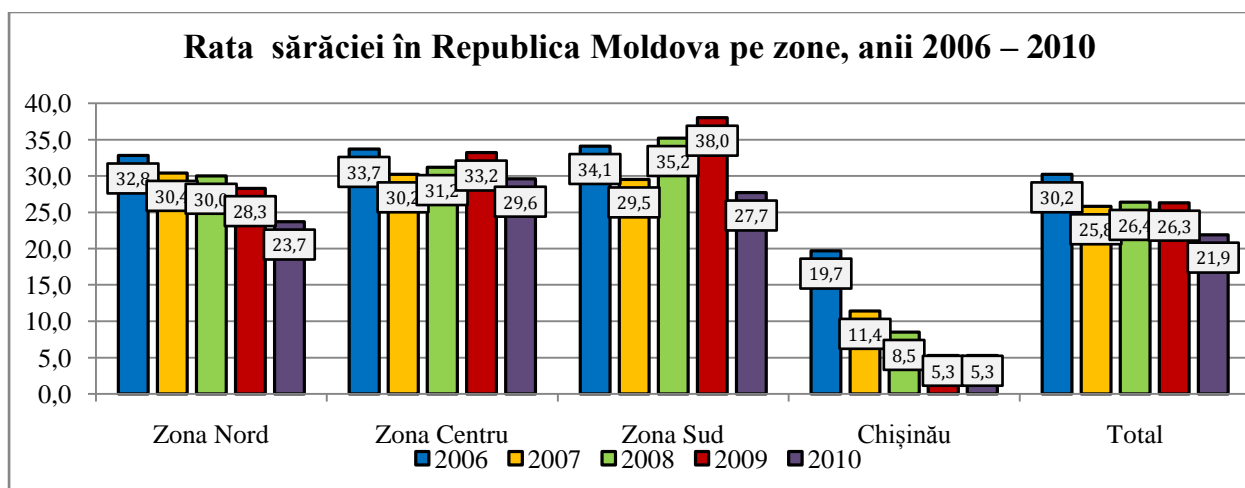
Figura 4. Rata sărăciei absolute după mediul de reședință

Sursa: Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice, BNS

Privită pe zone, rata sărăciei se dovedește a fi neuniformă între Regiunea de Dezvoltare Nord, Centru și Sud, dar totuși la mare diferență comparativ cu Chișinău.

Figura 5. Evoluția ratei sărăciei în Republica Moldova pe zone

Sursa: Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice, BNS

1.5 Dezvoltarea regională în documentele strategice naționale

Guvernul, prin Programul său de activitate „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2011-2014, și-a asumat angajamentul de a distribui echitabil șansele de dezvoltare durabilă pe întreg teritoriul țării, întrucât orașele mici ale țării sunt elemente extrem de importante în promovarea dezvoltării economice și sociale echilibrate teritorial, îndeosebi prin rolul lor de legătură între spațiul urban și cel rural.

În Republica Moldova, dezvoltarea regională s-a regăsit în cadrul “Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei pentru perioada 2004-2006”, unde a fost identificată ca una din prioritățile principale: „dezvoltarea regională, îmbunătățirea condițiilor pentru creșterea stabilă pe întreg teritoriul țării”.

Mai târziu, problema existenței disparităților inter și intra regionale s-a regăsit și în Strategia Națională de Dezvoltare 2008 - 2011. Potrivit Strategiei, dezvoltarea regională constituia una din cele cinci priorități naționale cu scopul general de realizare a „unei dezvoltări social - economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova prin coordonarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare”. Documentul menționat face referință la decalajele în dezvoltarea socio - economică dintre municipiul Chișinău și Bălți, și restul țării. Modelul dezvoltării regionale specificat în această Strategie este cel specificat în Legea nr. 438 - XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și care are drept obiectiv obținerea unei dezvoltări social - economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Astfel, atât în Strategie cât și în Legea privind Dezvoltarea regională a fost menționată necesitatea accelerării dezvoltării orașelor în calitate de „poli de creștere”, care implicit pot contribui la dezvoltarea regiunilor. Într-o primă etapă de implementarea a politicii de dezvoltare regională, accentul a fost pus pe unele programe de asistență socială care au avut drept scop acordarea asistenței zonelor defavorizate, iar într-o etapă ulterioară accentul va fi pus pe focusarea eforturilor de amplificarea a ritmurilor de creștere în zonele cu potențial economic.

II. CADRUL LEGAL PRIVIND DEZVOLTAREA URBANĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2.1 Cadrul legal al dezvoltării regionale

1. *Legea Nr. 764 din 27.12.2001 privind organizarea administrativ - teritorială a Republicii Moldova*, conform Legii în Republica Moldova, avem:

- 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol);
- 60 orașe (inclusiv regiunea transnistreană).

Fiecare oraș dispune de relații diferite cu zona adiacentă, definindu-și astfel spațiul de influență urbană. Majoritatea orașelor (din dreapta Nistrului) sunt centre raionale, ceea ce înseamnă că au un rol semnificativ (economic, administrativ) asupra arealului rural din raza sa (delimitat de hotarele raionale).

2. *Legea Nr. 438 din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova* definește principalele obiective și principii, regiunile de dezvoltare funcționale pe teritoriul Republicii Moldova, modul de cooperare interregională, cadrul instituțional, instrumentele specifice politicii pentru dezvoltare regională, mijloacele necesare creării și funcționării regiunilor de dezvoltare (1% din veniturile aprobate în Bugetul de Stat pentru anul respectiv). Conform legii, la nivel național este elaborată Strategia Națională de Dezvoltare Regională, iar la nivel de regiune (Nord, Centru și Sud) este elaborată Strategia de Dezvoltare Regională pentru fiecare regiune, care identifică prioritățile și măsurile de implementare la nivel regional.

Modelul de dezvoltare regională, introdus prin Legea privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, prevede crearea unor regiuni mai mari, cu atribuții în domeniul planificării strategice, care ar complementa structura teritorial - administrativă existentă. Această abordare oferă posibilitatea reducerii costurilor (prin efectul economiei de scară) și a creșterii capacităților de planificare strategică, menținând totodată prestarea serviciilor publice mai aproape de cetățeni - la nivelurile local și raional.

3. *Legea Nr. 835 din 17.05.1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului.* Potrivit legii, unul din obiectivele majore a activității de amenajare a teritoriului îl constituie dezvoltarea economică și socială echilibrată în condițiile respectării specificului fiecărei zone precum și ameliorarea calității vieții oamenilor și colectivităților umane;
4. *Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală,* conform prevederilor Legii, principiile de bază ale administrației publice locale sunt autonomia locală, și descentralizarea serviciilor publice.
5. *HG Nr. 127 din 08.02.2008 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr. 438 - XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, care include următoarele:*
 - Regulamentul Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale;
 - Regulamentul - cadru al Consiliului Regional pentru Dezvoltare;
 - Regulamentul - cadru al Agenției de Dezvoltare Regională;
 - Regulamentul de formare și utilizare a mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională.

2.2 Cadrul instituțional al dezvoltării regionale

Legea privind dezvoltarea regională prevede două nivele de organizare a cadrului instituțional pentru dezvoltarea regională: nivelul național și nivelul regional.

Nivel național:

- Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale;
- Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (Direcția Generală Dezvoltare Regională);
- Fondul Național pentru Dezvoltare Regională;

Nivel local:

- Consiliile Regionale pentru Dezvoltare (Nord, Centru și Sud);
- Agențiile de Dezvoltare Regională (Nord, Centru și Sud).

2.3 Cadrul strategic al dezvoltării regionale

Nivel național:

- Strategia Națională de Dezvoltare Regională (2010 - 2012)
 - Documentul Unic de Program (2010 - 2012)
 - Plan anual de implementare

Nivel regional

- Strategia de Dezvoltare Regională (pentru fiecare din regiunile Nord, Centru și Sud) 2010 - 2016
 - Planul Operațional Regional (2010 - 2012)
 - Planul anual de activitate

Potrivit legii Nr. 438 din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, țara este împărțită în 6 zone de dezvoltare regională, funcționale la moment fiind doar 3 (Nord, Centru și Sud):

Tabel 2. Componența Regiunilor de Dezvoltare Regională

Regiunile de dezvoltare	Unitățile administrativ-teritoriale	Locuitorii din regiune (potrivit datelor statistice la începutul anului 2012)
Nord	Municipiul Bălți, raioanele Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sângerei, Soroca	1,002,600
Centru	Raioanele Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hîncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni	1,062,000
Sud	Raioanele Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia	538,900
Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia	Comrat, Ceadâr -Lunga, Vulcănești	161,700
Municipiul Chișinău		794,800
Transnistria	Unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului, inclusiv municipiile Tiraspol și Bender	-

III. CADRUL LEGAL AL UNIUNII EUROPENE

3.1 Amenajarea teritoriului

- *Schema de Dezvoltare a Spațiului Comunitar - UE, Potsdam, mai 1999*

Acest document stabilește principiile directoare pentru o politică de dezvoltare spațială în UE: dezvoltarea unui sistem urban echilibrat și policentric și o nouă relație oraș-mediul rural; asigurarea unei parități a accesului la infrastructuri și informații; dezvoltarea durabilă, gestionarea inteligentă și protejarea naturii și a patrimoniului cultural.

- *Agenda Teritorială Europeană, mai 2007*

În contextul politicii de coeziune teritorială, Agenda a stabilit drept prioritate dezvoltarea policentrică și inovarea prin crearea unor rețele de regiuni urbane și orașe. În acest context, este stipulat că orașele care funcționează ca centre regionale ar trebui să coopereze, ca elemente ale modelului policentric, pentru a oferi o parte din propria valoare adăugată altor orașe, din zone rurale și periferice, precum și din zone cu provocări și necesități geografice specifice

3.2 Dezvoltarea durabilă

- *Carta de la Leipzig privind dezvoltarea durabilă a orașelor, 24-25 mai 2007*

Acest document stabilește că Europa are nevoie de orașe puternice, iar în acest sens dezvoltarea urbană integrată ar trebui aplicată unitar la nivelul Europei, cadrul cel mai potrivit fiind cel stabilit la nivel național și european.

- *Declarația de la Toledo privind dezvoltarea urbană, 22 iunie 2010*

Prin această declarație s-a reiterat necesitatea de a promova o dezvoltare urbană mai inteligentă, durabilă și incluzivă din punct de vedere social. Astfel, s-a accentuat necesitatea implementării strategiilor de dezvoltare urbană integrată, adoptând o viziune globală și comprehensivă a orașului, având drept reper o perspectivă a dezvoltării teritoriale care să promoveze, într-un mod armonios și integrat, toate dimensiunile sustenabilității urbane, precum și noile dezvoltări și zone existente ale orașului.

- *Documentul Rio+20 „Viitorul pe care ni-l dorim”, 22 iunie 2012*

Obiectivele de bază ale acestui document sunt:

- 1) Promovarea dezvoltării economice verzi în contextul dezvoltării durabile și reducerii sărăciei;
- 2) Fortificarea rețelei instituționale pentru promovarea dezvoltării durabile.

În textul documentului una dintre ariile tematice stabilite ține de dezvoltarea durabilă a orașelor și a așezărilor umane. Astfel, este stipulat că dacă orașele/așezările umane sunt bine planificate și dezvoltate, în special prin utilizarea unor instrumente integrate de planificare și management, atunci orașele pot asigura și promova dezvoltarea unei societăți durabile din punct de vedere economic, social și al protecției mediului.

3.3 Dezvoltarea spațială

- *Perspectiva europeană privind dezvoltarea spațială - Potsdam, mai 1999*

În acest document este stipulat expres că pentru a asigura o dezvoltare regională echilibrată este necesar să ne axăm pe o abordare policentrică, evitându-se astfel concentrarea resurselor, populației cât și a dezvoltării economice doar în anumite centre urbane. Astfel, acest concept de policentricitate, este un instrument central adoptat de EU ca principal mijloc de echilibrare a dezvoltării spațiale viitoare.

3.4 Urbanism

- *Rezoluția Parlamentului European nr. 2008/2130(INI) asupra dimensiunii urbane a politicii de coeziune* accentuează importanța prioritizării finanțărilor de proiecte ce vizează planurile de dezvoltare urbană
- Comisia Europeană a lansat „*Ghidul dimensiunii urbane în contextul politicilor comunitare*”, instrument adresat actorilor implicați în domeniul dezvoltării urbane. Acesta identifică inițiativele cu implicații directe și indirecte asupra dezvoltării urbane și furnizează o imagine globală a politicilor comunitare aferente perioadei 2007-2013.

IV. EXPERIENȚA ALTOR ȚĂRI

4.1 Experiența UE - Scurt istoric

- Anul 1986 marchează adoptarea Programului Pieței Unice Europene și semnarea Actului Unic European. Actul Unic European pune bazele unei politici de coeziune de sine stătătoare.

- În anul 1988 are loc, odată cu creșterea considerabilă a alocațiilor din bugetul comunitar, recunoașterea importanței Fondurilor Structurale, denumire sub care sunt cunoscute fondurile de solidaritate, pentru reducerea disparităților regionale la nivel comunitar.
- Odată cu intrarea în vigoare, în anul 1993 a Tratatului de la Maastricht, coeziunea economică și socială devine, alături de uniunea economică și monetară și piața unică, unul dintre principalele obiective ale Uniunii Europene (UE). Totodată, se creează și Fondul de Coeziune, pentru sprijinirea proiectelor în domeniul mediului și transporturilor în statele membre cel mai puțin prospere (Spania, Portugalia, Grecia, Irlanda).
- În anul 2000, pentru promovarea dezvoltării economice și sociale a țărilor din Europa Centrală și de Est candidate la aderarea la Uniunea Europeană, programul PHARE este completat de Instrumentul pentru Politici Structurale de Preaderare (ISPA) și Programul Special de Aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (SAPARD).
- Tratatul de la Lisabona (2007) adaugă, fără a modifica fundamental prevederile legislative ale politicii de coeziune, o dimensiune nouă, și anume „coeziunea teritorială”, cu impact asupra înțelegerii și implementării politicii de coeziune. În „Orientările Strategice Comunitare privind Coeziunea 2007 - 2013”, document care trasează liniile directoare pentru politica de coeziune în perioada 2007 - 2013, sunt specificate modalitățile în care dimensiunea urbană a politicii de coeziune poate fi luată în considerare în elaborarea programelor operaționale cu finanțare din fonduri structurale: acțiuni de promovare a orașelor ca motoare de dezvoltare regională, având ca scop creșterea competitivității, acțiuni de sprijinire a promovării coeziunii interne a orașelor prin sprijinirea cartierelor aflate în dificultate, în special prin reabilitarea mediului ambiant, reabilitarea anumitor zone, conservarea și dezvoltarea moștenirii culturale și istorice, acțiuni care au ca scop promovarea unei dezvoltări echilibrate, policentrice a teritoriului Uniunii Europene prin dezvoltarea rețelelor urbane la nivel național și comunitar.

4.2 Experiența României

În România, politica de dezvoltare regională a început să se contureze odată cu funcționarea programului Phare, în 1996. Doi ani mai târziu, în 1998, a fost stabilit cadrul legal de dezvoltare a acesteia, prin Legea 151/1998, care stabilește obiectivele politicii naționale în domeniu, instituțiile implicate, competențele și instrumentele specifice promovării politicii de dezvoltare regională. La ora actuală în România sunt 8 regiuni de dezvoltare, constituite prin asociere benevolă a unor județe vecine, fără a fi unități administrativ teritoriale și fără a avea personalitate juridică. Principalul obiectiv al politicii de dezvoltare regională a fost orientat spre diminuarea dezechilibrelor regionale existente, cu accent pe stimularea dezvoltării echilibrate și pe revitalizarea zonelor defavorizate (cu dezvoltare întârziată) și prevenirea creării de noi dezechilibre. Mai târziu, în corelație cu politica de dezvoltare regională a țării, în procesul de elaborare a Cadrelui Strategic Național de Referință 2007-2013 (CSNR), a stabilit între obiectivele strategice ale perioadei 2007-2013, necesitatea sprijinirii dezvoltării polilor de creștere existenți și/sau în formare. Deci, documentul de referință al României pentru programarea fondurilor structurale și de coeziune, a stabilit o prioritate strategică dedicată promovării dezvoltării teritoriale echilibrate. În cadrul acestei priorități orașele sunt considerate elemente cheie pentru atingerea obiectivului privind asigurarea coeziunii sociale, economice și teritoriale la nivel național, menționându-se că zonele urbane „acționează ca motoare ale dezvoltării

economice pentru regiuni și sub - regiuni și, cu precădere, pentru zonele rurale din vecinătate”⁴. În acest context, se afirmă că strategia se va concentra pentru a crea condiții astfel încât să se pună în valoare potențialul urban, creșterea economică a orașelor, crearea de locuri de muncă și promovarea coeziunii sociale în regiuni.

4.3 Experiența Țărilor Baltice

Politica regională în Lituania este văzută ca fiind executată:

- Prin mijloace de integrare a dimensiunii regionale în strategiile și programele sectoriale (abordare orizontală)
- Prin programe regionale pentru rezolvarea problemelor regionale foarte specifice (abordare verticală)
- Prin inițiative locale și regionale, finanțate de la bugetele locale, bugetul de stat, sprijinul structural al UE (abordarea verticală).

În Estonia, politica de dezvoltare regională are ca obiectiv dezvoltarea economică a tuturor regiunilor, nu doar a regiunilor sărace. Astfel, regiunile de dezvoltare în Estonia, în număr de 12, au fost concentrate împrejurul celor mai importante localități urbane. În Strategia de Dezvoltare Regională a Estoniei, 2005-2015 este stipulat expres că obiectivul general al politicii de dezvoltare regională până în anul 2015 este asigurarea dezvoltării durabile a tuturor regiunilor, luându-se în calcul avantajele de dezvoltare și caracteristicile inerente fiecărei regiuni, cât și avantajele competitive ale fiecărei regiuni. Principiile de bază ale politicii de dezvoltare regională în Estonia au vizat susținerea inițiativei locale, durabilitatea proiectelor de dezvoltare și susținerea inovațiilor. Un rol aparte în politica de dezvoltare regională l-au avut localitățile urbane, acestea fiind percepute ca adevărate centre de dezvoltare regională.

4.4 Experiența Sloveniei

La ora actuală Slovenia este una dintre cele mai policentrice țări din Europa, în ciuda faptului că este o țară mică ca suprafață. Acest lucru se datorează în mare parte sinergiei eficiente a politicilor de dezvoltare regională și spațială. Astfel, conceptul de dezvoltare policentrică a fost utilizat atât ca instrument de dezvoltare a centrelor urbane cât și ca instrument în dezvoltarea echilibrată a regiunilor. Nu există regiuni administrative în Slovenia, potrivit instrumentului statistic NUTS 3, în Slovenia există 12 regiuni de dezvoltare, acestea fiind determinate în mare parte în jurul centrelor urbane. Politica de dezvoltare regională și spațială în Slovenia a fost orientată cu precădere spre dezvoltarea economică a regiunilor decât pe reducerea disparităților.

V. NECESITATEA INTERVENȚIEI

Necesitatea intervenției decurge din problemele-cheie identificată în analiza problemei și anume:

- Concentrarea creșterii economice, impulsionată de investițiile în capital fix în zona Chișinăului și orașului Bălți, ceea ce a determinat creșterea disparităților dintre zona capitalei și orașului Bălți față de celelalte regiuni de dezvoltare. Astfel, Republica Moldova riscă să-și piardă centrele urbane/regionale de susținere a dezvoltării economice;

⁴ Cadrului Strategic Național de Referință 2007-2013, România, pag.121.

- Declinul socio - economic a numeroase centre urbane și diminuarea rolului lor în dezvoltarea ariilor adiacente;
- Pierderea funcțiilor urbane a multor orașe, fenomen generat de restructurarea industrială, migrația în masă a populației;

Prezenta PPP își propune să intervină pentru a impulsiona dezvoltarea acelor orașe și regiuni care au potențial economic și prin urmare ar duce la dezvoltarea în ansamblu a țării și combaterea disparităților. Totodată, politica curentă nu intenționează să limiteze dezvoltarea capitalei și orașelor Chișinău și Bălți, și nu anulează alte politici ale statului de diminuare a disparităților regionale (de ex. acordarea ajutorului social)

Din cauza datelor statistice insuficiente analiza orașelor din regiunea Transnistria nu a fost efectuată.

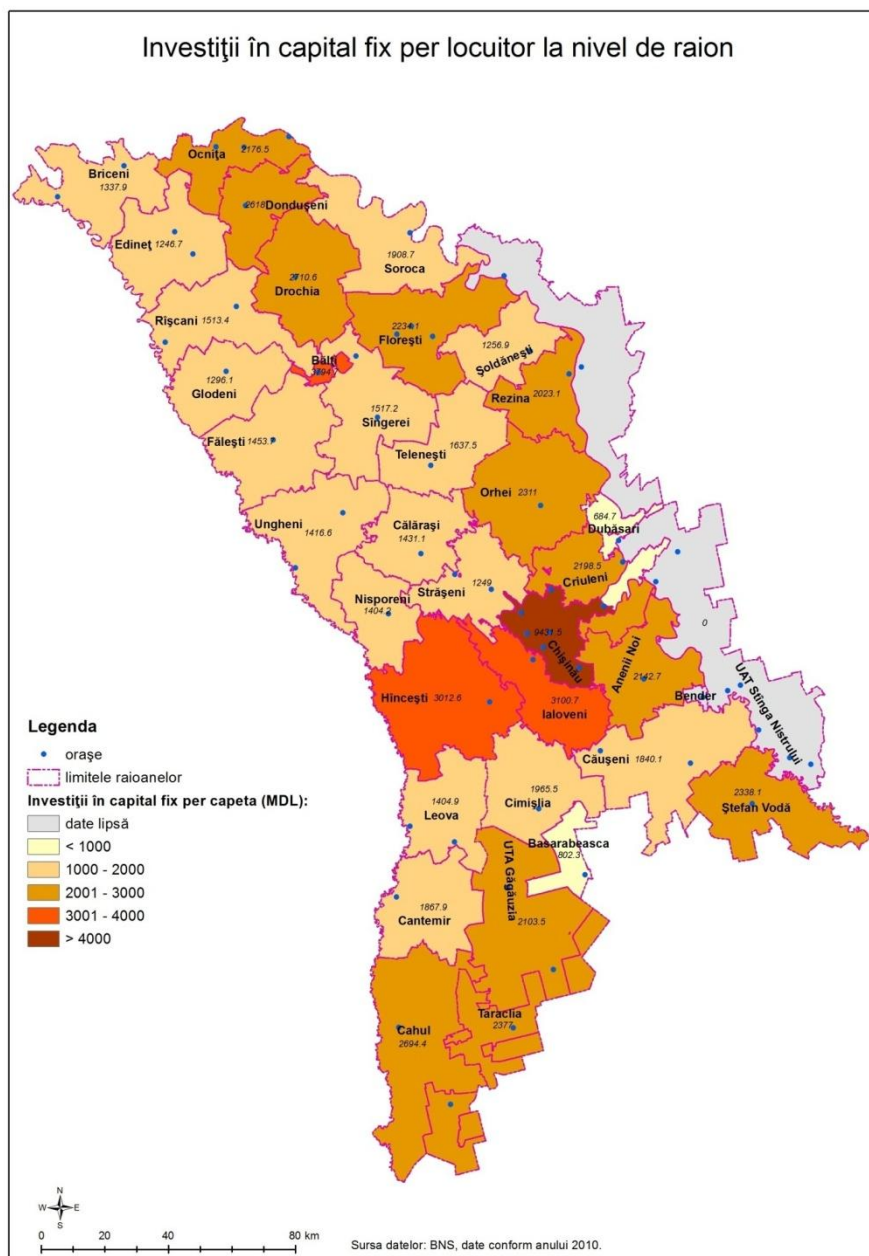
VI. PROBLEMA IDENTIFICATĂ

Cu toate că economia RM în ultimul deceniu a înregistrat o creștere economică, aceasta nu a fost suficientă pentru a rezolva gravele probleme sociale și de eradicare a sărăciei. De asemenea, nu s-a reușit diminuarea decalajului de dezvoltare față de țările dezvoltate și de cele din regiune. În comparație cu țările din Europa, Republica Moldova se deosebește printr-o polarizare economică extrem de pronunțată. Una din cauzele acestei situații este explicată de dezvoltarea lentă a orașelor regionale din RM. În acest context, problema identificată a acestei politici este formulată în felul următor: **“Decalaj în nivelul dezvoltării economice a orașelor din Republica Moldova”**.

Argumentare: Din diverse cauze (descrise mai sus) orașele din Republica Moldova au cunoscut un nivel diferit al dezvoltării economice. Municipiul Chișinău este localitatea cea mai avansată. Fenomenul care se atestă este decalajul mare de dezvoltare dintre orașele țării, acesta fiind în creștere între orașele mari (Chișinău și Bălți) și restul orașelor. Acest fenomen, precum și creșterea economică, este măsurat printr-un indicator *proxy*, utilizat în mod tradițional (în statistică, un indicator proxy ar putea, în sine, să nu măsoare direct un fenomen, dar poate fi determinant sau reprezenta o "condiție", în cazul când nu există date), care sunt investițiile în capital fix, întrucât acesta explică, într-o foarte mare măsură, nivelul de dezvoltare al orașelor. Astfel, în anul 2010, municipiul Bălți a avut de 2,5 ori mai puține investiții în capital fix pe cap locuitor comparativ cu municipiul Chișinău (3794,7 lei vs. 9431,5 lei), în timp ce restul țării a avut de 4,8 ori mai puține investiții în capital fix pe cap locuitor comparativ cu municipiul Chișinău (1946,1 lei vs. 9431,5 lei).

Pe de altă parte procesul de urbanizare este un fenomen benefic sub diferite aspecte, întru cât duce la creșterea economiei de scară, concentrarea resurselor și populației, creșterea ratei de recuperare a investițiilor, etc. Aceste fenomene, la moment, se produc pe cale naturală, iar prin prezenta politică se intervine pentru a le spori în celelalte localități urbane.

Astfel, investițiile sunt indispensabile pentru a genera o creștere economică la nivel regional, pentru a deschide mai multe locuri de muncă, pentru a asigura o remunerare mai bună a salariaților și pentru a îmbunătăți performanțele economice și financiare.

Harta 1. Investiții în capital fix per locuitor la nivel de raion

VII. CAUZELE PROBLEMEI

Cauzele investițiilor mici pe cap de locuitor în orașele din Republica Moldova (cu excepția prașelor Chișinău și Bălți) sunt multiple și sunt grupate în câteva categorii: cauze ce țin de sfera limitată a serviciilor în regiuni, sistem fiscal deficient și economia de scară redusă, cauze ce țin de gestionarea insuficientă a proceselor de dezvoltare, cauze determinate de accesul limitat la nodurile de transport, un alt grup de cauze ține de interesul scăzut al investitorilor față de orașele regionale și un grup de cauze ce ține de instrumentarul de planificare depășit sau inexistent.

Sfera limitată a serviciilor în orașele regionale este una din cauzele problemei identificate. Astfel, agenții economici sunt disponibili să investească acolo unde este o infrastructură mai mult sau mai puțin dezvoltată.

Deficiența sistemului fiscal a fost identificată ca o altă cauză a investițiilor reduse în orașele din regiuni. Sistemul actual al finanțelor publice creează un hazard moral, pentru că autoritățile publice locale nu au nici o motivație să lărgescă baza de impozitare și să crească cota veniturilor proprii, acestea bazându-se în mare parte pe transferurile realizate de la centru. Administrația publică locală nu dispune de surse proprii de venit semnificative și în consecință nu pot decide și rezolva în mod independent multe dintre problemele apărute. Impozitele și taxele locale generează sume mici, ce reprezintă un procent redus din bugetele locale - mai puțin de 15 % din bugetul local. Mai mult decât atât, se atestă ca autoritățile APL au o capacitate limitată de a modifica nivelurile sau baza taxelor și impozitelor locale prevăzute în Codul Fiscal, precum și de a stabili facilități fiscale proprii pentru taxele și impozitele locale. Deficiența sistemului fiscal mai este determinată și de o bază fiscală erodată prin acordarea legislativă a numeroase facilități și înlesniri. Acest fapt conduce la restrângerea bazei fiscale, la micșorarea veniturilor locale proprii și la reducerea echității fiscale prin favorizarea unor agenți economici sau categorii sociale.

O alta sub-cauză a deficienței sistemului fiscal este ineficiența sistemului de transferuri între APC și APL, fapt ce are drept efect descurajarea efortului fiscal propriu al municipalităților. În prezent, bugetele APL sunt suplinite prin transferuri conform principiului echității. Astfel, APL care au capacități de sporire a veniturilor bugetare prin inițiative proprii pot fi puse în situația de a fi penalizate indirect prin reducerea sumelor de transfer la bugetul local. O altă deficiență a sistemului ține de realizarea nejustificată a transferului în doi pași - întâi către bugetul raioanelor și apoi către bugetele APL de nivelul întâi.

Deficiența sistemului financiar rezultă și din faptul că în Republica Moldova transferul responsabilităților nu a fost efectuat în paralel cu transferarea resurselor necesare pentru îndeplinirea lor, ceea ce a condus la apariția unor pronunțate dezechilibre verticale în finanțare. Astfel, exercitarea acestor atribuții este dificilă, iar alteori chiar imposibilă pentru unitățile administrativ teritoriale mici sau cu bugete sărace. În același timp, lipsește un mecanism ce ar garanta unităților administrativ teritoriale resursele financiare necesare pe termen mediu și lung în vederea exercitării și îndeplinirii competențelor transferate de către stat.

Economia de scară redusă; Moldova este o țară mică ca dimensiune geografic, iar distanțele dintre localități sunt de-a dreptul minore. Aceste distanțe mici nu au nici un rol benefic pentru a consolida integritatea economică a țării atâta timp cât unele localități la modul practic sunt izolate unele de altele din cauza infrastructurii de transport proaste și din cauză că aceste comunități nu sunt atractive ca loc de trai, și în consecință duce la deprecierea capitalului uman și productiv. Aceasta împiedică valorificarea avantajelor comparative pe care aceste localități le au în cadrul economiei regionale și naționale.

Gestionarea insuficientă a proceselor de dezvoltare la nivel local este o altă cauză ce a determinat nivelul redus al investițiilor în orașele din regiuni. Aceasta la rândul său este determinată de alte sub-cauze care țin de capacitățile APL în gestionarea acestor procese precum și lipsa transparenței. O mare parte a autorităților publice locale nu percep atragerea investițiilor ca fiind parte din spectrul lor de competențe și obligații prioritare. Astfel, prin atragerea investițiilor se înțelege în special promovarea unor proiecte de dezvoltare comunitară finanțate de donatori internaționali și nu încurajarea investițiilor private, locale sau străine. Dezvoltarea economică durabilă a orașelor și regiunilor depinde în mare parte de capacitățile autorităților locale de a identifica oportunități anume pentru investitorii privați și de ale promova într-o manieră avantajoasă pentru cetățeni și pentru investitori.

În același context, se adaugă și o altă sub-cauză ce ține de *transparență*. Astfel, multe companii nu sunt satisfăcute de calitatea dialogului și transparența interacțiunilor cu APL. De exemplu, ei se plâng de relații nu tocmai bune cu autoritățile locale, dat fiind faptul că acestea nu oferă în condiții transparente și echitabile accesul la proprietăți publice. Mai mult decât atât, se atestă că autoritățile publice deseori rețin în mod ilegal eliberarea documentelor necesare ce ar permite începerea activităților de producție. Evoluțiile modeste ale orașelor din regiuni au fost cauzate și de faptul că *baza fiscală* pe care se sprijină autoritățile locale poate fi erodată. Îngustarea bazei fiscale în comparație cu necesitățile de finanțare este demonstrată de scăderea continuă a cotei veniturilor curente. Dacă în 2004 veniturile curente depășeau 50 % din totalul veniturilor bugetelor unităților administrativ teritoriale de nivel doi, atunci în prima jumătate a anului 2009 acestea abia dacă atingeau un sfert din totalul veniturilor. Scăderea veniturilor proprii a fost cauzată nu doar de evoluțiile economice nefavorabile dar și de anumite decizii legislative, cum ar fi introducerea începând cu 2008 a cotei zero la impozitul pe venitul reinvestit și care fac parte din veniturile proprii ale unităților administrative. La tot acest complex de cauze se mai adaugă și repartizarea inechitabilă a resurselor pentru menținerea carcasei urbanistice.

Accesul limitat al orașelor din regiuni față de nodurile de transport constituie o altă cauză a investițiilor reduse în regiuni. Acest fapt este determinat atât de densitatea rețelei rutiere cât și de calitatea infrastructurii rutiere. Astfel, drumurile de o calitate proastă ar putea respinge un anumit număr de investitori să-și investească capitalul în orașele regionale, alegând mai degrabă să investească în municipiile Chișinău sau Bălți care dispun de o infrastructură rutieră mai mult sau mai puțin dezvoltată.

Investițiile reduse în orașele din regiuni se datorează în mare măsură și *interesului scăzut al investitorilor față de aceste orașe*. În acest context, mărturiile mai multor investitori indică asupra faptului că adesea impunerea unor reglementări complexe de către autoritățile locale de nivelul doi influențează asupra mediului de afaceri din localitatea respectivă, generând corupție și reducând din atractivitatea investițională a localității.⁵ Asemenea reglementări abuzive țin în mare măsură de eliberarea certificatelor de funcționare a unităților comerciale, eliberarea autorizațiilor în domeniul construcțiilor, certificatelor de urbanism și darea în arendă a terenurilor. Mai mult decât atât, atractivitatea redusă a orașelor pentru investiții este determinată și de *lipsa capitalului uman calificat*, necesar pentru desfășurarea activităților economice.⁶ Astfel, s-a constatat că în raioanele/ orașele unde există instituții de învățământ (școli vocaționale, colegii) companiile sunt tentate să investească mai mult.

Instrumentarul de planificare depășit sau inexistent este o altă cauză a investițiilor reduse în regiuni. Multe dintre localitățile regionale nu și-au trasat perspective clare și realiste de dezvoltare economică pe termen lung. La ora actuală, puține din localitățile din Moldova au strategii credibile sau planuri de dezvoltare socio - economică a localității respective, dacă și fac la modul practic ceva pentru atragerea investițiilor acestea sunt activități sporadice. De asemenea, se atestă că o mare parte a localităților nu sunt dotate cu planuri urbanistice de amenajare a teritoriului. Potrivit datelor Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor la ora actuală din 57 de localități urbane dispun de documentație de urbanism elaborată sau în curs de elaborare 19 localități, ceea ce constituie 29%

⁵ Valeriu Prohnițchi, Alex Oprunenco, Ana Popa, Adrian Lupușor, „Atractivitatea investițională a regiunilor din Republica Moldova”, Chișinău 2010.

⁶ Focus grup organizat cu antreprenorii din Regiunile de Dezvoltare

din totalul localităților urbane. În aceeași ordine de idei, s-a constatat că în mare parte PUG - urile (planurile urbanistice generale ale localităților) nu sunt integrate cu Strategiile de dezvoltare socio - economică a localității, acest lucru având un impact negativ asupra dezvoltării durabile a localităților.

VIII. EFECTELE PROBLEMEI

Această problemă are efecte asupra dezvoltării orașelor din regiuni și a degradării infrastructurii existente. Acestea la rândul lor produc efecte asupra nivelului redus al veniturilor orașelor care în consecință vor avea un impact major asupra veniturilor populației din regiuni, iar decalajul dintre veniturile populației din orașele din regiuni și capitală va fi unul și mai accentuat. Astfel, decalajul la nivel de venituri și nivel de trai al populației din orașele din regiuni comparativ cu populația din Chișinău și Bălți, dacă luăm în calcul salariul mediu în anul 2010 a constituit 3737 lei în municipiul Chișinău și 3169 lei în municipiul Bălți, pe când mediu pe țară a fost de 2189 lei. Neintervenția în situația existentă ar putea duce la decalaje și mai mari în viitor. Veniturile reduse ale populației din regiuni influențează bunăstarea populației și condițiile de trai. Lipsa veniturilor în consecință duce la ridicarea indicelui sărăciei și la alte probleme sociale ce derivă din acestea.

Mai mult decât atât, lipsa investițiilor în regiuni diminuează posibilitatea populației locale de a se angaja, aceasta ducând în cele din urmă la creșterea șomajului. Pe fundalul acestor deficiențe crește riscul migrației, atât interne cât și externe. O parte a populației va continua să migreze spre capitală, iar o parte va căuta un loc de muncă în afara țării. Aceste fenomene pot duce în cele din urmă la depopularea localităților regionale și la scăderea în continuare a indicelui demografic.

Un alt efect al problemei ține de *concentrarea factorilor de producție doar în Chișinău și Bălți* dat fiind faptul că aceste două orașe/municipii dispun de cel mai bun climat din țară pentru desfășurarea activității economice, cele mai bune resurse umane și cele mai performante infrastructuri.

IX. OBIECTIVELE POLITICII PUBLICE

9.1 Obiectivele general

Obiectivul general elaborat întru realizarea propunerii de politică publică este: “Asigurarea dezvoltării economice durabile a orașelor din Republica Moldova”.

9.2 Obiective specifice

- Creșterea investițiilor în capital fix pe cap de locuitor în orașele mici cu 35 % către anul 2016 (de la 2592 lei/cap loc în 2010 la 3500 lei cap/loc în 2016) și cu 80 % către anul 2020 (de la 2592 lei/cap.loc în 2010 la 4665 lei/cap.loc în 2020).
- Reducerea ratei sărăciei în orașele mici cu 4 puncte procentuale (de la 14,2 % în 2010 la 10,2 % către anul 2016) și cu 8 puncte procentuale către 2020 (la 6,2 %).

X. BENEFICIARIII POLITICII

Conceptul propunerii de politică publică în sine a fost determinat ca fiind elaborat pentru următoarele categorii de beneficiari, după cum urmează:

1. Populația urbană
2. Populația din ariile adiacente localităților urbane
3. Autoritățile administrației publice locale.

În acest context, considerăm că propunerea de politică publică elaborată va contribui la creșterea nivelului de dezvoltare economică nu doar prin prisma intervențiilor de la nivel central, dar și cu implicarea activă a categoriilor sus menționate, acestea fiind unele din condițiile necesare pentru o bună realizarea a tuturor activităților ce urmează a fi identificate.

XI. OPȚIUNI DE SOLUȚIONARE A PROBLEMEI

Pentru propunerea de politică publică elaborată au fost identificate se propun 2 opțiuni și anume:

- Opțiunea 0.** Status quo
- Opțiunea 1.** Stabilirea polilor de creștere economică într-un singur nivel

11.1 Introducere pentru analiza opțiunilor

În conformitate cu prevederile Legii Nr. 764 din 27.12.2001 privind organizarea administrativ - teritorială a Republicii Moldova, în țară sunt:

- 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol);
- 60 orașe (inclusiv regiunea transnistreană).

Fiecare oraș dispune de relații diferite cu zona adiacentă, definindu-și astfel spațiul de influență urbană. Majoritatea orașelor (din dreapta Nistrului) sunt centre raionale, ceea ce înseamnă că au un rol semnificativ (economic, administrativ) asupra arealului rural din raza lor (delimitat de hotarele raionale).

Per ansamblu, pe regiuni de dezvoltare, cea mai mare concentrare de orașe se află în Regiunea de Dezvoltare Nord (20 din numărul total de 60 orașe), iar cea mai mică în Regiunea UTA Găgăuzia (respectiv 4 orașe). În Regiunea de Dezvoltare Sud se găsesc 10 orașe, iar în Regiunea de Dezvoltare pentru 14. Din totalul orașelor, 31 de orașe din Republica Moldova dispun de o populație de până la 20 de mii, 9 orașe între 20 - 50 de mii, 1 oraș (Bălți)-143 mii, și Chișinăul, 663 de mii.

11.2 Profilul investițional al Regiunii de Dezvoltare Nord⁷

Regiunea de Dezvoltare Nord se poziționează, comparativ cu RDC și RDS, destul de bine ca și performanță investițională curentă, stabilitate și diversificare a fluxurilor investiționale. În Regiunea de Dezvoltare Nord există mai multe oportunități economice pentru ocuparea populației, fluxurile de migrațiune sunt mai puțin intense, iar atractivitatea antreprenorială, rămâne, tradițional, mai puternică

⁷ Adrian Lupușor, Alex Oprunenco, Ana Popa, Victor Prohnițchi, Iulia Sîrghi, Valeriu Prohnițchițchi „Probleme și soluții investiționale în Regiunea de Dezvoltare Nord”, Expert Group, Chișinău 2010

decât în alte regiuni ale țării. În mare parte orașele din Regiunea Nord gravitează economic și comercial către Municipiul Bălți, care este practic pivotul întregii Regiuni și acel centru economic de dezvoltare care servește ca bună premisă pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din orașele regiunii. De asemenea, se observă că unele orașe din Regiunea de Nord (în special Briceni, Lipcani și Ocnița) sunt atrase și de alte centre economice ca Moghiliiov - Podolskii și Cernăuți (Ucraina) și Botoșani (România). Aceste legături economice transfrontaliere duc la consolidarea coeziunii interne a Regiunii de Dezvoltare Nord.

În RD Nord se intersectează importante artere de transport național și internațional rutiere și feroviare. Potențialul infrastructural al Regiunii este completat și de fostul aeroport militar de la Mărculești, transformat în zonă economică liberă. În ceea ce privește rețeaua de drumuri intra-regionale, distanțele dintre punctele extreme sunt de circa 170 km pe direcția nord-sud și de circa 130 km pe direcția vest-est. În medie, orașele din RD Nord sunt așezate la o distanță de 55,3 km față de municipiul Bălți. Lungimea totală a drumurilor publice în RD Nord constituie circa 3,4 mii km sau 36.2 din lungimea totală a drumurilor pe republică. Dintre acestea 31% sunt drumuri naționale acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Densitatea drumurilor publice din RD Nord este de 33.6 km/100km². Densitatea rețelelor de căi ferate în RD Nord este cea mai mică din republică și constituie 2.1 km/100km² fiind sub media republicană de 3.3 km/100km². Principalele joncțiuni feroviare ale RD Nord se află în municipiul Bălți și orașul Ocnița.⁸

Orașele din RD Nord sunt per ansamblu mai industrializate decât cele din RD Centru și Sud, în special datorită numărului mare de întreprinderi industriale din municipiul Bălți, orașul Edineț, Cupcini, Drochia, Florești. Peste 50% din potențialul industrial este concentrat în municipiul Bălți. Agricultură are o mare importanță pentru raioanele din RD Nord, în special pentru orașele adiacente municipiului Bălți (Glodeni, Sîngerei) și care servesc ca surse de produse agricole pentru populația din municipiu. În Regiune este amplasată și toată industria zahărului din țară.

11.3 Profilul investițional al Regiunii de Dezvoltare Centru⁹

La nivelul atractivității investiționale, Regiunea de dezvoltare Centru se situează pe primul loc. Dat fiind faptul că Regiunea este amplasată în jurul Chișinăului, procesele investiționale sunt în mare parte influențate de aceasta. Principalul pol al țării influențează orașele adiacente din Regiunea Centru atât benefic asupra proceselor investiționale (oferirea unei piețe mai mari de desfacere pentru produsele alimentare și agricole ale orașelor adiacente capitalei), cât și negativ, prin absorbția unei mari părți a investițiilor, oferind investitorilor o infrastructură productivă și socială mai bună decât oricare localitate din țară.

Deși orașele din Regiunea Centru dispun și de un anumit potențial industrial, în cea mai mare parte acesta este reprezentat de fabrici vinicole, de produse lactate sau prelucrare a cărnii, adică de ramuri conexe agriculturii (Hîncești, Călărași, Nisporeni, Strășeni).¹⁰

La nivelul infrastructurii Regiunea Centru are următoarele caracteristici: în ceea ce privește rețeaua de drumuri interregionale se atestă că distanța maximă dintre localitățile regiunii centru pe Direcția

⁸ Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Strategia de Dezvoltare regională, Regiunea de Dezvoltare Centru, Aprobata prin decizia Consiliului Regional pentru Dezvoltare Centru nr. 04/02 din 23.03.2010.

⁹ Adrian Lupușor, Alex Oprunenco, Ana Popa, Victor Prohnițchi, Iulia Sîrghi, Valeriu Prohnițchițchi „Probleme și soluții investiționale în Regiunea de Dezvoltare Centru”, Expert Group, Chișinău 2010

¹⁰ Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Strategia de Dezvoltare regională, Regiunea de Dezvoltare Centru, Aprobata prin decizia Consiliului Regional pentru Dezvoltare Centru nr. 04/02 din 23.03.2010.

Nord - Sud este aproximativ 180 km, iar pe direcția Est - Vest aproximativ 120 km și legătura poate fi asigurată tranzit prin municipiul Chișinău. Distanța dintre principalele centre urbane (Ialoveni, Strășeni, Ungheni, Orhei, Hâncești) nu depășește 150 km.

Regiunea Centru este traversată de o rețea densă de trasee rutiere internaționale: Coridorul Economic European IX; Coridorul Economic Budapesta-Odesa; Coridorul Giurgiulești-Briceni.

11.4 Profilul investițional al Regiunii de Dezvoltare Sud¹¹

Regiunea de Dezvoltare Sud istoric este mai puțin dezvoltată decât Regiunea de Dezvoltare Centru și Nord. În ciuda faptului că acum un deceniu nu exista nici o deosebire esențială între RD Sud și RD UTA Găgăuzia ca și atractivitate investițională sau calitate a proceselor economice la nivel regional (cele două formând o regiune economică naturală), în ultimii ani RD UTA Găgăuzia demonstrează o dinamică investițională tot mai pronunțată, depășind în acest context RD Sud ca performanță investițională. Sub aspect economic, RD Sud nu gravitează în jurul unui centru economic intern mai pronunțat, cum ar fi Bălți pentru Regiunea Nord. RD Sud este mult mai centrată pe agricultură în comparație cu celelalte regiuni.

Infrastructura: Lungimea totală a drumurilor publice în Regiunea de Dezvoltare Sud constituie circa 22.4% din lungimea totală a drumurilor pe republică. Dintre acestea 23.7 % sunt drumuri naționale cu îmbrăcăminte rigidă și 21.7 % drumuri locale dintre care doar 20 % cu îmbrăcăminte rigidă. Din cauza densității mult mai mici a drumurilor locale în comparație cu RD Centru și RD Nord și calității foarte proaste a acestor drumuri. Principalele centre urbane au legături de transport directe sau prin orașul Cimișlia care asigură funcții de tranzit între raioanele din Sud și Sud-Est. Densitatea rețelelor de căi ferate în RD Sud constituie 4.7 km/ 100km² ceea ce reprezintă cea mai mare valoare în comparație cu media republicană de 3.3 km/100km². RD Sud este unica regiune care are ieșire la mare prin porțiunea de litoral al fluviului Dunărea și anume prin portul Giurgiulești.

În regiune activează 3 zone economice libere: Zona economică Liberă „Tvardița”, „Parcul de producție Taraclia”, și Portul internațional Giurgiulești.

11.5 Fondul Național pentru Dezvoltare Regională

Fondul constituie 1% din veniturile la Bugetul de Stat pentru un an bugetar. Potrivit Manualului Operațional, FNDR-ul este principala sursă de finanțare prin intermediul căreia Agențiile de dezvoltare regională pot încheia contracte privind efectuarea de lucrări și servicii, procurarea de bunuri, care are drept obiectiv, în mod explicit, promovarea dezvoltării regionale (Anexa 3). Operațional, finanțarea proiectelor de dezvoltare regională prin intermediul ADR este efectuată prin trezoreria Republicii Moldova.

La moment, FNDR-ul urmărește realizarea a doua obiective-cadru și anume:

- Alocarea de mijloace pentru a susține dezvoltarea regiunilor, în special a zonelor defavorizate
- Consolidarea posibilităților/capacităților funcționale ale instituțiilor, capabile să asigure implementarea strategiilor de dezvoltare regională

Astfel, primul obiectiv al dezvoltării regionale prevede o dezvoltare social-economică echilibrată și durabilă pe întreg teritoriul Republicii Moldova și reducerea discrepanțelor dintre nivelurile de dezvoltare social-economică a diferitor regiuni/zonă și ale celor din interiorul fiecărei zone.

¹¹ Adrian Lupușor, Alex Oprunenco, Ana Popa, Victor Prohnițchi, Iulia Sîrghi, Valeriu Prohnițchi „Probleme și soluții investiționale în Regiunea de Dezvoltare Sud”, Expert Group, Chișinău 2010

Distribuția alocațiilor financiare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională pe parcursul anilor 2008-2012 este prezentată în următorul tabel.

Tabel 3. Bugetul alocat FNDR pentru anii 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Buget alocat (milioane lei)	130	156	135.4	163.8	174.7
Rectificat	0	0	113.75	134.26	160.7
Executat				122	

Primul apel de proiecte, cu finanțare din FNDR a avut loc în 2010. La primul apel au fost depuse un număr de 135 de cereri de aplicare, dintre care în *Documentul unic de program pentru anii 2010-2012* au fost incluse 56 de proiecte. La moment sunt în curs de implementare 29¹² de proiecte.

Prioritățile de finanțare stabilite sunt următoarele: reabilitarea infrastructurii fizice; susținerea dezvoltării sectorului privat, în special în regiunile rurale; îmbunătățirea factorilor de mediu și atractivității turistice. Eligibili pentru a participa la apelul de proiecte sunt APL-urile de nivelul 1 și 2. Potrivit instrucțiunilor de aplicare, sunt selectate pentru finanțare proiectele care au un impact regional și care îndeplinesc condițiile necesare ce vizează calitatea, maturitatea și sustenabilitatea proiectului.

La moment, finanțarea se face doar dacă propunerea de proiect duce la atingerea obiectivelor priorităților stabilite. Nu este stabilit nici un criteriu ce ar face vreo referință la rata de recuperare economică sau la impactul economic al proiectului asupra ariile adiacente sau în regiune. Astfel, din cele 31 de proiecte acceptate pentru finanțare din FNDR în urma apelului de proiecte din 2010, 12 din ele au fost depuse de către primăriile orașelor. Celelalte proiecte au fost depuse de către localitățile rurale, fără a îndeplini criteriul impactului regional. Deci, atât orașele, cât și localitățile rurale sunt lăsate la liberă competiție accesând finanțare din aceeași sursă, fără a avea o axă distinctă pentru fiecare dintre ele.¹³ Până la moment resursele financiare ale FNDR au fost direcționate, în mod prioritar, spre zonele defavorizate. Astfel, proiectele finanțate au mai degrabă caracterul unor programe de asistență socială care urmăresc acordarea suportului zonelor defavorizate și nu amplificarea în continuare a ritmurilor de creștere în zonele/orașele cu potențial economic.

La cel de al doilea apel de proiecte au fost înregistrate 202 de note conceptuale. Raioanele care au depus cele mai multe note conceptuale sunt: Orhei- 18, Ialoveni-14, Hîncești-13, Leova-10, Cahul- 9 , Cimișlia 9. Acest fapt denotă capacitatea APL în scrierea de proiecte și atragere a investițiilor, precum și o bună identificare a problemelor cu care se confruntă comunitățile locale.

În continuare se va efectua analiza acestor opțiuni, cu avantajele și riscurile previzibile, precum și impactul acestora din punct de vedere fiscal, administrativ, economic, social și de mediu.

XII. OPTIUNEA 0: STATUS QUO

Orașele Republicii Moldova au un rol important, în primul rând datorită faptului că concentrează o bună parte din populație - 673 mii persoane în 2010, ceea ce a constituit aprox. 19% din total (fără or.

¹² Total au fost 31, dar 2 proiecte au fost finalizate pe parcursul anului 2012

¹³ A se vedea experiența României și a Poloniei

Chișinău, Bălți și cele din stînga Nistrului). În ultimii ani această cifră are o tendință descrescătoare și cel mai probabil va continua să scadă.

Orașul Chișinău are un rol dominant pentru economia națională și va urma să-l aibă, urmat de or. Bălți. Celelalte orașe din țară vor avea același rol local, în primul rând ca centre raionale (majoritatea) și ca piață de desfacere pentru fermierii și agricultorii din raion. Calitatea și productivitatea forței de muncă va continua să fie sub nivelul celei din primele două orașe ale țării, iar treptat aceasta ar putea degrada datorită migrației.

Se vor accentua decalajele la nivel de investiții și activități economice, care vor gravita în jurul or. Chișinău, urmat de Bălți (în 2010, cca 66% din business-uri erau concentrate în municipiul Chișinău și 4.4% în Bălți). Acest lucru, însă se va răsfrînge negativ asupra veniturilor populației din restul orașelor (salariul mediu nominal în 2011 a fost de 4378 lei în Chișinău, de 4017 lei în Bălți, pe cînd media în celelalte orașe a fost de 2720 lei).

Totodată, potențialul și infrastructura orașelor va rămîne sub nivel. Potrivit IDAM din 2009, doar 54% din orașe (cu excepția or. Chișinău și Bălți) aveau peste 2/3 din drumuri cu acoperire rigidă.

Un argument în favoarea *status quo* este faptul că 1% din bugetul de stat care revine FNDR-ului permite în măsură egală orașelor să aplice pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare. Doar că experiența acumulată demonstrează faptul că majoritatea proiectelor au mai mult un caracter social, orientate spre localitățile urbane defavorizate, fără a se baza pe indicatori de performanță, competitivitate. Menținerea situației actuale va continua practicile neuniforme de aprobare a proiectelor fără prezentarea unor aplicații argumentate economic, în mare parte din cauza capacităților limitate ale APL-urilor. Acest lucru a fost demonstrat de valorificarea banilor din fond pînă la moment: în 2010 au fost alocate 135,4 mln lei din care valorificate au fost 113,75 milioane, în 2011 au fost alocate 163.8 milioane, din care valorificate au fost 122

Un alt argument în favoarea *status quo* este faptul că la moment se lucrează la un proiect de document prin care se dorește acordarea statutului de municipiu unor orașe reședințe de raion: Soroca, Ungheni, Orhei și Cahul. Dacă documentul se va aproba și aceste orașe vor deveni municipii ar putea avea loc o schimbare pozitivă a rolului acestor orașe pentru dezvoltarea economică a orașelor și regiunilor, cât și asupra nivelului de trai al populației¹⁴

12.1 Impactul fiscal

Impactul fiscal se rezumă la proiectele finanțate din FNDR - 1% pînă la moment. Mai exact, în perioada 2010 - 2012 au fost finanțate proiecte orientate spre localitățile urbane în sumă de 81.4 mln lei, aprox. 50% din suma alocată. Presupunând că alocările pentru FNDR vor rămîne constante pe viitor, suma alocată proiectelor de dezvoltare în localitățile urbane va fi direct proporțională cu creșterea/alocările din bugetul de stat.

În urma acordării statutului de municipii orașelor Ungheni, Cahul, Soroca, Orhei s-a estimat că bugetele acestora vor crește cu 20%.¹⁵

12.2 Impact administrativ

Opțiunea curentă prevede acțiuni adiționale la nivelul politicilor regionale și la nivel instituțional.

¹⁴ Concept de atribuire a statutului de municipiu unor orașe reședințe de raion_document în lucru

¹⁵ Concept de atribuire a statutului de municipiu unor orașe reședințe de raion_document în lucru

În primul rând trebuie menționat faptul că MDRC lucrează la elaborarea unei noi Strategii Naționale de Dezvoltare Regională pentru perioada 2013-2020, ce va avea două perioade de implementare (2013-2015 și 2016-2020) și presupune schimbarea metodei de selectare a proiectelor finanțate din FNDR, actualizarea strategiilor regionale și îmbunătățirea strategiei la nivel național.

Până la aprobarea strategiei, instrumentele de gestionare ale FNDR-ului nu vor suporta nici o schimbare. Localitățile rurale vor aplica pentru proiecte investiționale de pe aceleași poziții cu localitățile urbane. Proiectele vor primi finanțare indiferent dacă demonstrează o rată de recuperare economică avantajoasă.

Totodată, acordarea statutului de municipiu unor orașe centre raionale presupune (document în lucru la moment) următoarele modificări¹⁶:

- **În Legea privind organizarea administrativ-teritorială nr. 764/2001 se va modifica:**

Art. 4 și art. 8, prin care lista municipiilor se extinde cu alte 4 municipii: Cahul, Orhei, Soroca și Ungheni; anexele la Legea 764/2001 se modifică astfel încât în componența noilor municipii sunt incluse localitățile suburbane pentru care se păstrează statutul actual de unitate administrativă cu personalitate juridică în componența municipiului.

- **În Legea cu privire la administrația publică locală nr. 436/2006 se va modifica:**

Vor fi stabilite criteriile de atribuire orașelor cu un rol deosebit în dezvoltarea socio-economică și teritorială a statutului de municipiu; municipiile sunt abilitate cu responsabilitatea de a acorda servicii publice nu numai pentru orașul reședință, dar și pentru localitățile din componență; sunt menționate expres formele de cooperare intercomunitară între orașe și localitățile suburbane; pentru primăriile orașelor-municipii se stabilesc competențe similare consiliilor raionale în relațiile cu localitățile din componența municipiilor.

- **În Legea finanțelor publice locale nr. 397/2003, Codului fiscal și Legea cu a privire la sistemul bugetar și procesul bugetar nr. 847/1996 se va modifica:**

Se vor extinde posibilitățile de creștere a ponderii veniturilor proprii în bugetele municipale prin partajarea unor surse de venituri; se va asigura păstrarea prevederilor de a beneficia de transferuri; se vor reglementa posibilitățile de colectare a unor venituri noi; unicipiile nou constituite vor stabili relații inter-bugetare directe cu Ministerul Finanțelor, după modelul municipiul Chișinău și Bălți.

Ulterior, în cazul aprobării de către Parlament a modificărilor menționate, vor fi necesare alte modificări relevante în unele Hotărâri ale Guvernului, cum ar fi Hotărârea Guvernului cu privire la structura și statele de personal ale primăriilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor) nr. 688 din 10.06.2003; Hotărârea Guvernului cu privire la structura și efectivul-limită ale serviciilor publice desconcentrate ale ministerelor, departamentelor și altor autorități administrative centrale nr. 735 din 16.06.2003, etc.

12.3 Impactul economic

Potrivit acestei opțiuni, Guvernul va continua finanțarea proiectelor din FNDR (și alte fonduri) orientate spre îmbunătățirea infrastructurii în teritoriu, calității serviciilor, promovării turismului. Ca și în prezent, în baza procedurii de aplicare și selecție, unele proiecte vor fi implementate în orașe.

¹⁶ Concept de atribuire a statutului de municipiu unor orașe reședințe de raion_document în lucru

Acest lucru se va răsfrânge pozitiv asupra agenților economici care își desfășoară activitatea la moment și posibil va deveni un motiv de investiție pentru alți agenți economici. Numărul de proiecte și suma alocată acestora ar putea crește odata cu creșterea bugetului de stat. Totuși, proiectele curente nu sunt în măsură să aducă o schimbare profundă în majoritatea orașelor. În 2009, conform IDAM, doar în 54% din orașe (cu excepția or. Chișinău și Bălți) peste 2/3 din drumuri erau cu suprafața rigidă). Astfel, actualele condiții fac mai atrăgătoare pentru investiții municipiul Chișinău și Bălți (în anul 2010, cca 66% din business-uri erau concentrate în municipiul Chișinău și 4.% în Bălți). Astfel, se va menține discrepanța mare la nivel de investiții între Chișinău și restul orașelor țării.

În aceeași ordine de idei, în baza tendinței raportate de agenții economici în interviurile pentru acest PPP, companiile din afara Chișinăului se confruntă și o vor face pe viitor cu un deficit de forță de muncă (ca număr și calitate) în baza migrației către capitală și/sau peste hotare.

12.4 Impactul social

Conform datelor IDAM pentru anul 2009, în partea dreaptă a Nistrului, cu excepția or. Chișinău și Bălți se înregistrează:

- 71% din orașe în care peste 2/3 din case și apartamente erau conectate la apeduct;
- 29% din orașe în care peste 2/3 din case și apartamente erau conectate canalizare;
- 52% din orașe în care peste 2/3 din case și apartamente erau gazificate centralizat;
- 83% din orașe în care peste 2/3 din case și apartamente erau conectate la telefonie fixă;
- 4% din orașe în care peste 2/3 din case și apartamente erau conectate la internet.

La moment 12 proiecte cu susținerea FNDR sunt în proces de implementare în orașe și presupunând că acestea vor fi finalizate, se va înregistra un impact pozitiv asupra populației, în special asupra păturilor sărace. Doar că menținându-se situația curentă, impactul va fi relativ mic, din cauza numărului redus de proiecte de infrastructură și mărimii acestora.

Dat fiind faptul că creșterea economică va continua să aibă un caracter geografic polarizat, se vor amplifica disparitățile în dezvoltarea social-economică dintre or. Chișinău, Bălți și celelalte orașe. În acest context, populația din centrele urbane va urma în continuare să aibă acces limitat la servicii de calitate, iar decalajul în ce privește condițiile de trai ale populației se va mări.

Deși rata sărăciei a scăzut în perioada 2006 - 2010, în celelalte orașe continuă să fie de două ori mare ca în municipiul Chișinău și Bălți (14.2% față de 7.3% în anul 2010).

12.5 Impactul de mediu

În cazul opțiunii examinate, impactul de mediu nu trebuie de examinat, întru cât nu au parvenit careva modificări, politicile nu se modifică, iar impactul va rămâne constant.

12.6 Beneficii

În cazul acestei opțiuni nu parvin careva modificări, iar reprezentanții autorităților publice locale de toate nivelele vor avea aceleași beneficii dar și vor putea aplica pentru diferite proiecte de pe aceleași poziții.

12.7 Riscuri

Continuarea situației existente, fără nici o intervenție este supusă următoarelor riscuri:

- Concentrarea resurselor economice, financiare, investiționale, umane doar în municipiul Chișinău și posibil Bălți;

- Aprofundarea disparităților;
- Declin urban și pierderea funcțiilor urbane de către orașele din regiuni și respectiv “ruralizarea” modului de viață

XIII. OPȚIUNEA 1: STABILIREA POLILOR DE CREȘTERE ECONOMICĂ ÎNTR-UN SINGUR NIVEL

13.1 Teoria polilor de dezvoltare economică

Bazele teoriei polilor de dezvoltare a fost pusă la începutul anilor 1960, de către Francois Perroux. Potrivit acestei teorii, polul permite o mai bună echilibrare a dezvoltării regiunilor și ocupă un loc strategic în elaborarea politicilor de amenajare teritorială. El mai arată faptul că creșterea economică se coagulează în jurul unor poli de creștere și se propagă cu intensități variabile spre celelalte sectoare economice. De asemenea, se atestă că pot exista poli naturali de creștere, determinați de prezența surselor de energie, de materii prime, de concentrarea unor industrii, infrastructură, forță de muncă, iar alte regiuni care nu dispun de toate acestea, trebuie să caute poli compensatori, adică să încurajeze crearea unor avantaje competitive. Astfel, pentru cazul doi, ca motor pentru creștere este considerat orașul care are o creștere superioară celorlalte, urmând a fi luate în calcul două efecte posibile: de propagare a creșterii și de încetinire a ei. Dacă primul efect este mai puternic, se poate ajunge la o asemănare a orașelor, dacă nu, atunci se ajunge la o polarizare. Scopul politicilor regionale ce decurg din această teorie, este de a lupta împotriva forțelor ce duc la polarizare și de a întări efectele de propagare.

În practica regională este binecunoscută tendința creării regiunilor-epicentre sau a polurilor ce se formează în jurul anumitor orașe, ca centre de cristalizare a activității administrative, sociale și economice. Concepția polului de creștere a fost implementată în peste 30 de țări, inclusiv Irlanda, Marea Britanie și Italia, și în țările în curs de dezvoltare ale Americii Latine, Asiei de Sud-est și ale Africii.

Dezvoltarea policentrică reprezintă modalitatea prin care politicile regionale combină aspectele legate de competitivitate și coeziune, care, la rândul ei, este, în general, echivalată cu absența disparităților regionale.

Cazul Republicii Moldova

Această opțiune pornește de la premisa că structura urbană trebuie astfel organizată încât să stimuleze competitivitatea și creșterea economică, creând în acest fel premise pentru urbanizarea și industrializarea țării.

În acest context, polul de creștere economică trebuie privit ca un centru coordonator al sistemului de așezări și care poate fi utilizat ca instrument în atingerea scopului dezvoltării regionale, respectiv o dezvoltare teritorială echilibrată a regiunilor țării.

Această opțiune presupune o abordare top-down, unde în baza întrunirii anumitor criterii, analizei performanței (acumulării veniturilor la bugetul local) unele orașe sunt identificate ca fiind poli de creștere.

Identificarea unor orașe ca poli de creștere economică poate fi un element cheie în creșterea dezvoltării țării datorită efectului de concentrare a resurselor statului, investitorilor, capitalului uman. Acestea pot lua avantajul de economii de aglomerare ce vor induce o creștere economică, crearea de locuri de muncă, impulsivitatea productivității și producerea unui impact de dezvoltare asupra

orașelor mici din vecinătate, precum și în zonele rurale adiacente, contribuind astfel la dezvoltarea întregii regiuni.

Un pol de creștere economică în regiune trebuie să devină, conform teoriei, un oraș mai mare ce oferă business-ului și cetățenilor practic aceleași servicii ca orașele mari (or. Chișinău sau Bălți) și oportunități de angajare pentru populația locală.

Pentru opțiunea curentă au fost selectați un șir de indicatori (din cei statistic disponibili), prezentați mai jos:

Criterii de selecție a polilor de dezvoltare economică:

- **Populația economic activă și suprafața administrativă**
Numărul populației economic active
Suprafața administrativă a orașului
- **Infrastructură de acces**
Accesul la cale ferată
Accesul la drum internațional
Aeroport
Calitatea drumurilor (peste 2/3 din drumurile locale cu suprafață rigidă)
- **Infrastructura urbană**
Conectare la apeduct
Conectare la gazoduct
Conectare la canalizare
Conectare la telefonie fixă
Conectare la internet
- **Potențial economic/Nivel de dezvoltare economică**
Veniturile din vânzări ale întreprinderilor orașelor
Investiții în capital fix
Volumul de servicii cu plată prestate populației
Contribuția proprie în totalul bugetului
- **Infrastructura de suport în business**
Zone economice libere
Reprezentanțe ai Camerei de Comerț și Industrie
Asociații de business
Bănci comerciale
- **Capacitate de cercetare-universități instituții de învățământ**
Prezența instituțiilor de învățământ superior
Numărul de instituții de învățământ secundar profesional
Numărul de colegii
- **Prezența oficiilor consulare străine**

Fiecare din categoriile de indicatori de mai sus a obținut un anumit punctaj, căruia apoi i-a fost atribuit un coeficient reieșind din importanța grupei și rezultatelor analizei econometrice.

Scorul final obținut pentru fiecare oraș este următorul:

	Coeficient de polarizare		Coeficient de polarizare
OR.CAHUL	995	OR.CRIULENI	581
MUN.COMRAT	978	OR.BASARABEASCA	538
OR.SOROCA	906	OR.STEFAN VODA	526
OR.UNGHENI	885	OR.BRICENI	521
OR.ORHEI	873	OR.GLODENI	491
OR.EDINEȚ	844	OR.NISPORENI	482
OR.CEADIR-LUNGA	753	OR.LIPCANI	462
OR.TARACLIA	722	OR.CANTEMIR	462
OR.HINCESTI	709	OR.LEOVA	462
OR.VULCANESTI	708	OR.OCNITA	461
OR.FLORESTI	704	OR.DONDUSENI	460
OR.STRASENI	698	OR.COSTESTI	458
OR.CIMISLIA	692	OR.OTACI	438
OR.REZINA	677	OR.TELENESTI	432
OR.DROCHIA	671	OR.CAINARI	403
OR.CALARASI	656	OR.SOLDANESTI	368
OR.CAUSENI	656	OR.IARGARA	338
OR.ANENII NOI	622	OR.MARCULESTI	328
OR.FALESTI	622	OR.CORNESTI	318
OR.IALOVENI	621	OR.GHINDESTI	288
OR.SINGEREI	606	OR.BUCOVAT	288
OR.CUPCINI	598	OR.BIRUINTA	283
OR.RISCANI	596	OR.FRUNZA	238

Trebuie menționat faptul că din exercițiu au fost excluse un șir de orașe pentru că fie nu sunt parte a prezentei opțiuni (or. Chișinău și Bălți, orașele din mun. Chișinău), fie din cauza lipsei datelor și intervenției limitate (orașele din stînga Nistrului).

Tabel 4. Coeficientul grupelor de indicatori

PEA Sadm	Infr acces	Infr urb	Ind econ	Suport business	Invat superior	Sc prof, colegii	Repr diplomatice
30%	15%	15%	25%	5%	5%	4%	1%

Linia de demarcare pentru identificarea poliilor a fost stabilită după cum este reprezentat în diagrama de mai jos (se evidențiază o “ruptură” între 2 grupe de orașe în baza coeficientului de polarizare; totodată aceste orașe au obținut de la 80% din coeficientul maxim de polarizare):

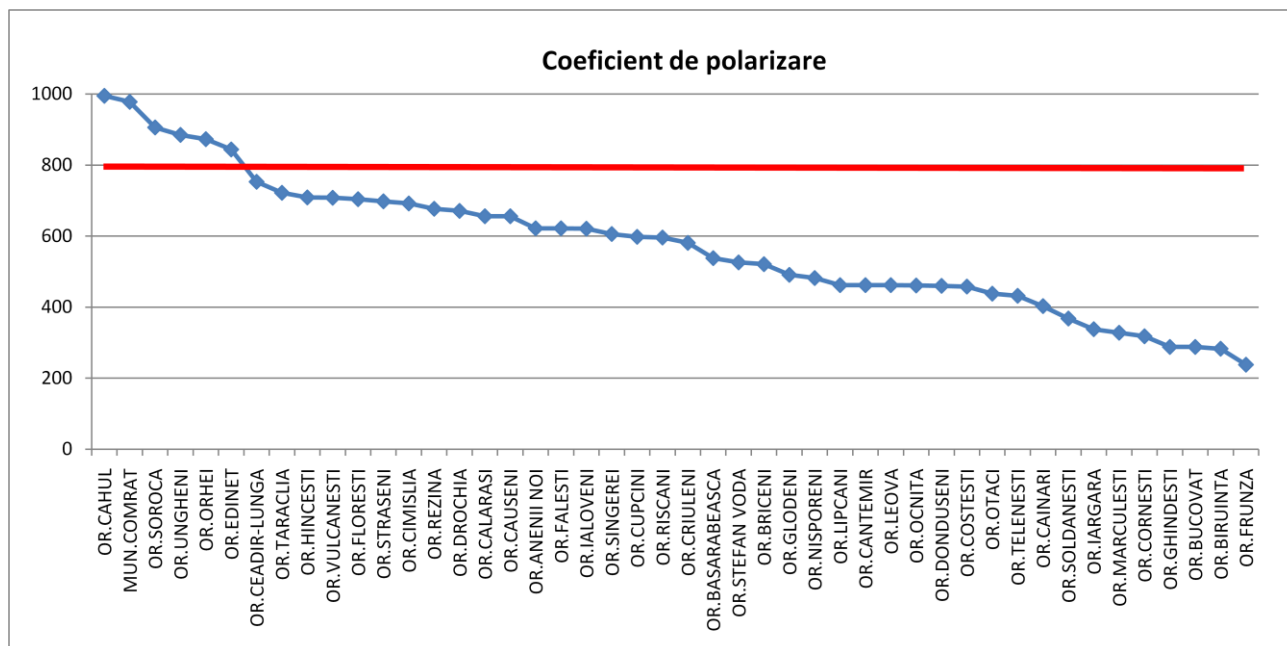

Figura 7. Plasarea orașelor în baza coeficientului de polarizare

În urma aplicării criteriilor enunțate mai sus și a punctajului acordat, următoarele 6 orașe pot deveni poli de creștere economică în regiuni: **Cahul, Comrat, Ungheni, Soroca, Orhei, Edineț.**

Polii naționali identificați corespund unor concentrări de industrii, unde investițiile au efecte importante de antrenare asupra economiei regionale.

Totodată, prin analiza econometrică s-a determinat care orașe au avut o performanță sporită la acumularea veniturilor bugetului local. Acestea sunt: Edineț, Ungheni și Cahul.

Impactul fiscal

Impactul fiscal este analizat din următoarele perspective:

- Impactul asupra bugetului de stat ca urmare a eficienței sporite a proiectelor de dezvoltare regională.
- Orașele identificate ca poli s-au dovedit a fi mai eficiente la acumularea veniturilor proprii la buget. Este adevărat că ele sunt mai mari ca celelalte orașe, au populație economic activă mai numerică, dar anume acest lucru presupune că ele vor fi mai eficiente la recuperarea investițiilor decât toate orașele mici, în mediu.
- Efectul economic al implementării proiectelor de dezvoltare regională în cele 6 orașe identificate ca poli de creștere economică ar fi mai rentabile, în mediu, de circa 2.32 ori. Acest coeficient a fost calculat astfel:

$$\text{Efect economic} = \frac{\text{media veniturilor la buget (Edineț, Soroca, Ungheni, Orhei, Cahul, Comrat)}}{\text{media veniturilor tuturor orașelor}} = 2.32$$

Trebuie menționat că s-a luat în calcul doar venitul propriu al orașelor, fără transferurile de la bugetul de stat.

În majoritatea proiectelor finanțate din FNDR nu este indicată rata de recuperare economică în aplicările pentru finanțare. Dacă admitem că acestea, în mediu, au o rată de 7%, proiectele ce vor fi

implementate în poli vor avea o rata de aproximativ 16.25% (de 2.32 ori mai mare). Pe o durată de 10 ani, situația ar fi următoarea:

Tabel 5. Impactul fiscal

	Anii	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Status quo	cost	72.95	72.95									
	beneficii	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8
	beneficii nete	-54.15	-54.15	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8	18.8
	IRR	7.0%										
Suma beneficiilor											188	
Opțiunea 1	cost	72.95	72.95									
	beneficii	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38
	beneficii nete	-48.57	-48.57	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38	24.38
	IRR	16.25%										
Suma beneficiilor											243.8	
Diferența											55.8	

Astfel, până în prezent au fost alocate surse financiare în sumă de 145.9 mil lei pentru proiecte care au mai mult un caracter social (orientate spre localități defavorizate), aceasta ar urma ca timp de 10 ani să producă beneficii în sumă de 188 milioane lei.

Aceeași sumă, investită în poli identificați ar urma să producă beneficii în sumă de 243.8 milioane lei pentru aceeași perioadă. Astfel, s-ar produce un surplus de 57 milioane (la nivelul de finanțare actual). Beneficiile ar crește proporțional cu creșterea bugetului de stat, respectiv cu creșterea FNDR-ului și a proiectelor în orașele poli.

La o rată de actualizare de 7%, diferența beneficiilor ar fi de + 39.19 milioane lei în favoarea opțiunii 1 față de opțiunea *status quo*.

- Impactul realocării sau coordonării altor politici ale statului menite să contribuie la dezvoltarea polilor identificați (urmează Ministerul să decidă)

Impact administrativ

Această opțiune presupune schimbări esențiale în politica de dezvoltare regională. Din punct de vedere administrativ pentru realizarea acestei opțiuni se recomandă măsuri non cost ce țin de modificarea cadrului legal. Astfel, se impune modificarea Legii 438/-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională, prin includerea în Lege a prevederilor ce țin de măsurile de susținere a orașelor - poli de creștere economică și stabilirea unei axe prioritare în acest sens și a principalelor direcții de dezvoltare a acestor orașe și domeniile economice în care se concretizează creșterea economică respectivă. Nominalizarea centrelor urbane respective ca poli de creștere economică implică elaborarea unei HG. Adicional, vor trebui făcute măsurile necesare de revizuire a Strategiei de Dezvoltare Regională și a actelor normative subsecvente.

La nivel local se impun următoarele acțiuni:

1. Elaborarea unui document de planificare strategică locală (Edineț, Soroca, Ungheni, Orhei, Cahul, Comrat) pentru o perioadă medie - 10 ani;
2. Stabilirea unor obiective clare de dezvoltare atât pentru orașe cât și pentru ariile adiacente;
3. Consolidarea capacităților în elaborarea proiectelor complexe de dezvoltare regională, cu impact asupra regiunii;

Impactul economic

Consolidarea poziției în teritoriu a poliilor de creștere economică și totodată amplificarea funcțiilor acestora vor determina formarea de arii de convergență social-economică. Se știe că atunci când statul vine să susțină cu resurse anumite localități/centre cu potențial economic, este influențat pozitiv comportamentul actorilor din sectorul privat.

Relația dintre investițiile publice și cele private sunt obiectul a numeroase studii teoretice și empirice. Astfel, unele demonstrează că, pe termen scurt, creșterea cu fiecare punct procentual a investițiilor publice în capital fix este asociată cu o creștere de aproximativ 3/5 puncte procentuale a investițiilor private anuale în echipamente și dezvoltare^{17,18,19}. În anul 2010, rata investițiilor publice în capital fix în cele 6 orașe desemnate poli de creștere a fost de aproximativ 16 %. Astfel, creșterea de exemplu cu 4 puncte procentuale (14,2 milioane lei) a acestora ar genera creșterea cu aproximativ 2,4 puncte procentuale a investițiilor private în capital fix (aproximativ 8,5 milioane lei anual).

Așa cum fenomenul migrației este caracteristic, în principal, orașelor mici și mediului rural, volumul mijloacelor bănești transferate de peste hotare au un rol principal în asigurarea bunăstării populației din aceste zone. Astfel, pe lângă consum sau investiții în bunuri imobiliare în Chișinău, populația ar putea fi motivată să canalizeze aceste remitențe în mici afaceri sau imobile în orașele poli.

Impactul social

Desemnarea orașelor Edineț, Soroca, Ungheni, Orhei, Cahul, Comrat ca poli de creștere economică va duce la transformarea acestora în „capitale regionale”. Acest lucru presupune pe lângă proiecte investiționale și de infrastructură extinderea spectrului de servicii publice și calității acestora până la nivelul celor din orașele mari (Chișinău și Bălți). Aceste orașe având rolul de nuclee regionale vor avea impact nu numai asupra populației din orașe, dar și asupra populației din ariile adiacente. Influența orașelor mari asupra centrelor mai mici, secundare, din zona înconjurătoare, are la bază structurarea ierarhică a serviciilor.

Întrucât mediul de reședință este unul din factorii cei mai puternici corelați cu nivelul de bunăstare a populației, un efect semnificativ spre care țintește prezenta opțiune este reducerea sărăciei în orașele mici. În medie, în localitățile urbane rata sărăciei absolute a constituit 10,4% în anul 2010, diminuându-se cu 2,2 puncte procentuale în comparație cu anul 2009 și cu 4,8 puncte procentuale în comparație cu anul 2008. Deși în scădere, în 2010 rata sărăciei în orașele mici (14,2%) a fost dublă față de Chișinău și Bălți (7,3%).

Crearea poliilor poate avea un impact economic ambiguu - randamentul investițiilor în Chișinău este mai mare și prin urmare, opțiunea face să pierdem din eficiență, cel puțin pe termen scurt, în schimb opțiunea va produce impact social. O investiție suplimentară în Chișinău, aduce mai mulți bani, dar nu produce mai puțini săraci. În orașe-poli și în raza acestora relația e inversă - chiar dacă recuperarea investiției e mai mică (comparativ cu investirea aceleași sume în Chișinău și Bălți), beneficiul suplimentar e că impactul de reducere a sărăciei va fi mai pronunțat.

¹⁷ http://college.holycross.edu/ej/Volume32/V32N3P479_492.pdf

¹⁸ <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp864.pdf>

¹⁹ http://www.iese.ac.mz/lib/saber/oa_20.pdf

Impactul de mediu

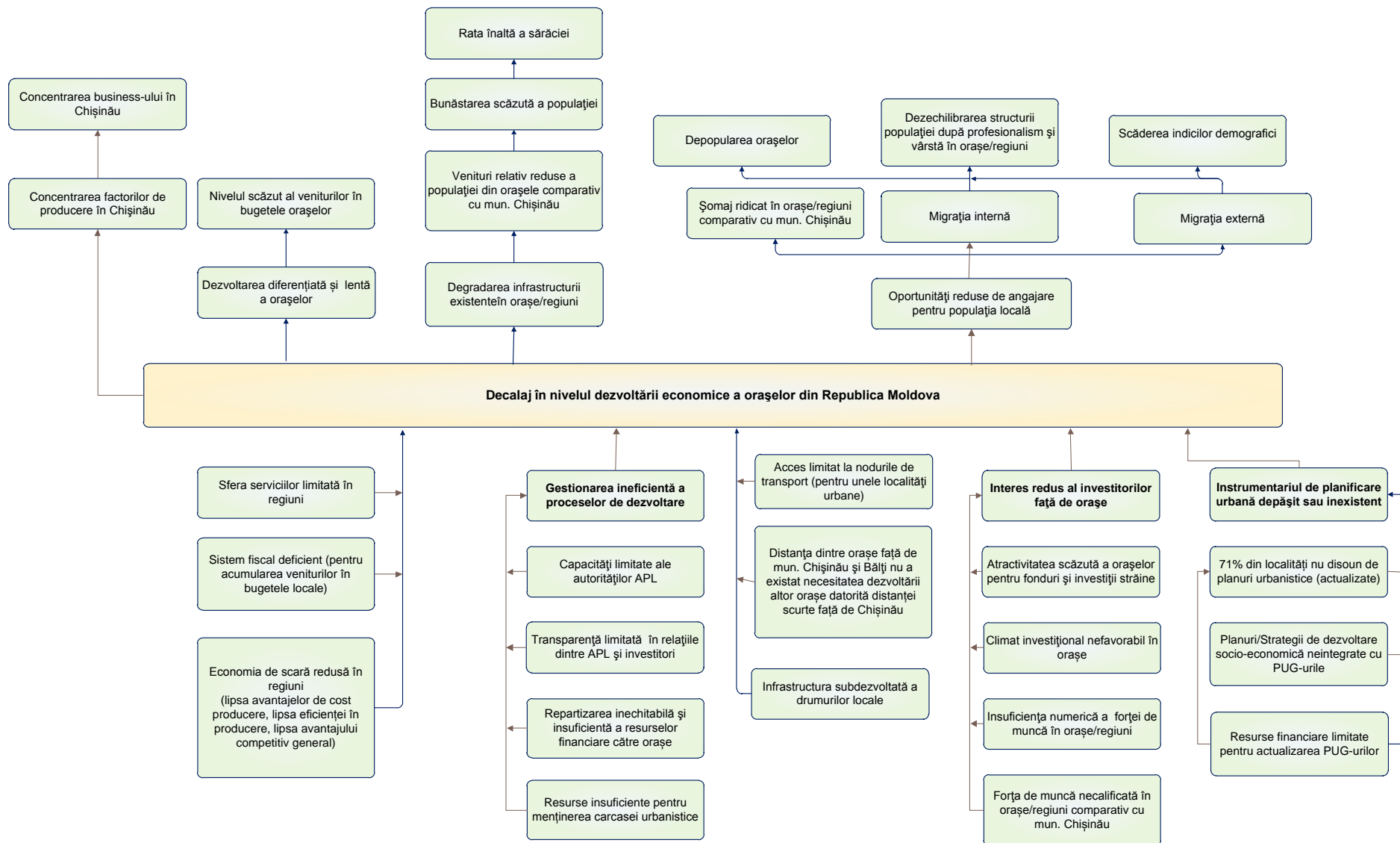
Din motivul unor intervenții directe în politicile de mediu, este imposibil de a calcula impactul de mediu. Implicarea și realizarea opțiunii unei prezente politici publice este faptul că odată cu realizarea acesteia se presupune a fi constituite instituții responsabile pentru planificarea și protecția mediului. Toate problemele ce țin de protecția mediului vor fi gestionate în conformitate Planurile de dezvoltare integrată, care urmează a fi elaborate pentru toate Regiunile de Dezvoltare, în acest mod fiind diminuat factorul de poluare a mediului.

OPȚIUNEA 2: STABILIREA POLILOR ÎN DOUA NIVELE: POLI DE CREȘTERE ECONOMICĂ ȘI POLI DE DEZVOLTARE URBANĂ

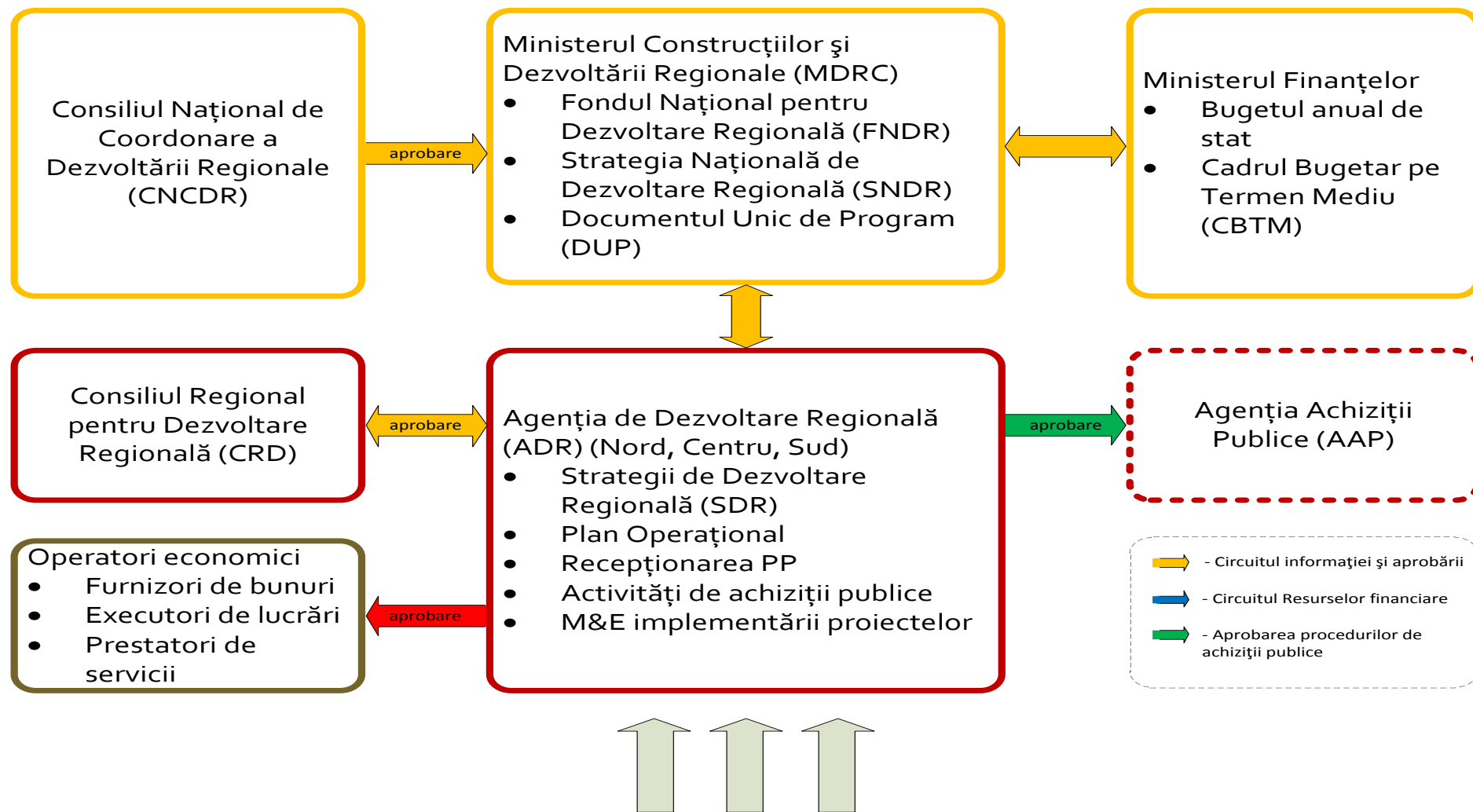
O altă propunere de opțiune venită din partea membrilor grupului de lucru a fost identificarea polilor în 2 nivele: poli de creștere economică și poli de dezvoltare urbană. Premisa de la care pornea ideea e că majoritatea orașelor reprezintă centre raionale și că acestea pe lângă rolul administrativ pe care îl au, pot atrage într-o anumită limită finanțări privind investiții, impulsionând în acest fel atât propria dezvoltare, cât și dezvoltarea unor localități din zona lor de influență. O astfel de structurare a polilor există în țările ce dispun de teritoriu mare și respectiv acolo e justificată necesitatea diferitor nivele a centrelor de dezvoltare pentru acoperire.

Pentru politica curentă această opțiune a fost descalificată, din motiv că conceptual este în contradicție cu opțiunea 1 și nu este, de fapt, o opțiune alternativă, ori aceasta ar repeta în mare parte *status-quo-ul*. Din punct de vedere practic combinația de poli creștere + poli de dezvoltare urbană ar putea fi realizată în condițiile când același % din buget va fi repartizat ambelor categorii de poli, ceea ce ar face impacturile politicii minimale.

Anexa nr. 1. Arborele problemei

Anexa nr. 2. Schema de management a FNDR

Anexa nr. 3 Analiza potențialului de dezvoltare a orașelor din Republica Moldova

Obiectul studiului: 65 de orașe din Republica Moldova, inclusiv 11 din Stînga Nistrului. Pentru majoritatea analizelor au fost utilizate informațiile despre cele 54 de orașe din dreapta Nistrului, deoarece pentru aceste orașe s-a reușit găsirea mai multor date.

Datele: Informația pentru cele 54 de orașe se referă la situația anului 2009, deoarece mulți indicatori sunt disponibili doar până în acest an și reprezintă datele colectate pentru IDAM (orașe). Analiza a început cu un set de peste 50 de variabile, care au fost testate și au fost alese doar cele care cu adevărat influențează dezvoltarea orașelor.

Ipoteza principală a studiului: În cadrul acestei analize, s-a reieșit din ipoteza că veniturile acumulate la bugetul local reprezintă potențialul de dezvoltare al unui oraș. În cazul în care veniturile acumulate depășesc nivelul așteptat al lor (media pe țară), atunci orașul își dezvoltă mai bine potențialul propriu și invers.

Ipoteza secundară a studiului: Bugetul local este o variabilă ce aproximează nivelul de dezvoltare al orașului. Cu cât bugetul este mai mare, cu atât activitatea economică în oraș este mai intensă. Însă, componentele bugetului trebuie analizate separat, deoarece s-a demonstrat că nu există o legătură matematică între ele. Sunt orașe ce beneficiază de transferuri mari de la Bugetul de Stat, dar nu au venituri proprii mari și invers.

Metodologia: Au fost dezvoltate două modele ce explică factorii care favorizează acumularea veniturilor la bugetul local și factorii ce explică transferurile către bugetele locale. În ambele modele pot fi identificați diferiți factori, deoarece veniturile acumulate țin mai mult de potențialul economic și de dezvoltare al orașului, în timp ce transferurile mai mult țin de necesitatea de a cheltui acești bani, în special în scopuri sociale.

Factorii: Pentru primul model, s-a identificat că veniturile la bugetul local ar putea depinde de potențialul uman (numărul persoanelor economic active minus șomeri), de infrastructură (peste 2/3 din populație are acces telefonie fixă, apeduct, canalizare, gazificare și internet), de dimensiunea orașului (aria în kilometri pătrați) și de infrastructura de acces (prezența căii ferate, a unui aeroport și acces ușor la un drum internațional).

Pentru al doilea model, s-a identificat că volumul transferurilor ar putea depinde de educație (ea poate fi estimată fie ca cheltuieli pentru educație, fie ca număr de instituții de învățământ), numărul pensionarilor și alți factori.

Modelul econometric identifică factorii ce explică mai bine volumul veniturilor la bugetul local și volumul transferurilor către bugetul local, iar ulterior va identifica orașele ce activează sub sau supra potențialului său.

Modelul 1. Factorii ce explică cel mai fidel nivelul de venituri acumulate la bugetul local.

În cadrul modelului sunt analizați următorii factori:

Infrastructură:

- Urbană
 - 2/3 din populație are acces la telefonie fixă
 - 2/3 din populație are acces la apeduct
 - 2/3 din populație are acces la sistemul de canalizare
 - 2/3 din populație are acces la sistemul de gazificare

- 2/3 din populație are acces la Internet
- De acces
 - Orașul are acces la calea ferată
 - Orașul are acces la un drum internațional
 - Orașul are acces la un aeroport
 - Peste 2/3 din drumurile locale au suprafață rigidă.

Dimensiune:

- Aria localității (km²)

Potențialul economic:

- Numărul de persoane economic active
- Numărul de întreprinderi industriale

Factori distinctivi:

- Faptul că orașul este centru raional
- Faptul că orașul este municipiu
- Faptul că orașul este capitală.

În urma analizei inițiale a variabilelor, s-a demonstrat că factorii de potențial economic explică același lucru și că există o relație foarte strânsă între numărul de întreprinderi industriale și numărul persoanelor economic active. Astfel, s-a decis de a păstra în model doar potențialul uman.

Modelul relevă o legătură directă, deși din punct de vedere statistic nu foarte semnificativă, între infrastructură și nivelul de venituri acumulate. Prezența infrastructurii urbane este semnificativă pentru $p < 0.05$, ceea ce înseamnă că în mediu, pentru fiecare dintre cele 5 servicii selectate (apeduct, canalizare, telefon, Internet și gaz), care este disponibil pentru cel puțin 65% din populația orașului, bugetul orașenesc/municipal obține cu 1.2 milioane de lei în plus. Putem considera acest surplus ca un bonus pentru eficiență, datorată accesului mai bun la infrastructură sau ca o diferențiere între orașele cu o infrastructură mai bună și cele cu o infrastructură mai slabă. Accesul la căile de transport (drum internațional, cale ferată sau aeroport) oferă, în mediu, un avantaj suplimentar de 587 mii lei pentru fiecare cale de acces din cele trei enumerate. Semnificația acestei sume nu este foarte mare din punct de vedere statistic, dar faptul că acest coeficient e pozitiv arată că accesul la o infrastructură de transport mai bună conferă unui oraș anumite avantaje.

Factorul motrice pentru generarea de venituri în bugetul local este chiar populația economic activă. Prin activitatea sa, ea generează venituri la buget atât prin contribuțiile și impozitele personale, cât și prin impozitele indirecte, achitate prin intermediul activității economice a întreprinderilor. Acest factor este cel mai semnificativ dintre toate și există o relație directă și foarte strânsă între numărul populației economic active și veniturile la buget. Prezența acesteia în număr mare asigură nu doar un potențial actual ce este valorificat, ci și un potențial de creștere pe viitor.

Totuși, pentru a demonstra că orașele se diferențiază (sau nu), s-a încercat estimarea faptului dacă productivitatea (în acest caz prin productivitate subînțelegem care este contribuția medie a unei persoane economic active la bugetul local timp de un an) populației economic active este diferită în centrele raionale, municipii, capitală și restul orașelor.

S-a constatat că populația economic activă din orașele cu un număr mai mare al populației economic active și capitală se diferențiază de populația celorlalte orașe printr-o productivitate mai înaltă. La fel, centrele raionale se diferențiază de orașele ce nu au statut de municipiu sau de centru raional. Acest lucru poate fi explicat de serviciile, infrastructura, nivelul de educație pe care îl are populația economic activă din Chișinău, cât și de remunerarea mai mare a acesteia. Totodată, productivitatea populației din Chișinău este determinată și de densitatea acesteia pe teritoriul

municipiul Chișinău (numeric, populația municipiul Chișinău este comparabilă cu populația unei regiuni de dezvoltare a Republicii Moldova).

Aria localității de asemenea este importantă, doar că nu aduce un plus de valoare consistent. Se poate de presupus că o parte din productivitatea asigurată de utilizarea eficientă a teritoriului disponibil de asemenea se regăsește în productivitatea populației economice active. În mediu, fiecare kilometru pătrat aduce anual 31.000 de lei suplimentar la bugetul local, pe lângă productivitatea asigurată de populația economic activă.

Veniturile

depind de:	Coef.	Semnificația	Interpretarea
PEA	1.117	***	În mediu, fiecare oraș obține sub formă de venituri, 1117 lei anual de la fiecare persoană economic activă. Acest coeficient este valabil pentru orașele ce nu sunt centre raionale sau municipii.
Aria totală	31.074	**	În mediu, fiecare kilometru pătrat din oraș generează suplimentar 31.074 lei la bugetul local.
CapPEA	0.335	***	Locuitorii din capitală generează la bugetul local în mediu, cu 335 lei mai mult decât cei din alte municipii.
OrașePEA	1.316	***	Un lucrător dintr-u oraș cu un număr mai mare al populației economice active, generează cu 1316 lei mai mult decât unul dintr-un oraș ce n-are acest statut de municipiu, în mediu el generând $1172+1316=2488$ lei pe an la bugetul local.
CrPEA	0.525	*	Un lucrător dintr-un centru raional, generează cu 525 lei mai mult decât unul dintr-un oraș ce n-are statut de consiliu raional, în mediu el generând $1172+525=1697$ lei pe an la bugetul local.
Infrastructura urbană	1202.7	*	Fiecare unitate de infrastructură din cele 5 selectate (apeduct, canalizare, telefon, Internet, gazificare), în cazul în care este accesibilă pentru cel puțin 65% din populația orașului, aduce suplimentar venituri de 1.2 milioane lei.
Infrastructura de transport	587.36		Prezența pentru fiecare dintre următoarele căi de comunicații: drum internațional, cale ferată sau aeroport, oferă, în mediu, un bonus de 587 mii lei la bugetul local.

Notă: * - $p < 0.05$, ** - $P < 0.01$, *** - $p < 0.001$

Trebuie de menționat că suma pe care un lucrător din oraș o generează pentru bugetul local este estimativă și nu reprezintă o sumă concretă de taxe și impozite directe sau indirecte plătite de acea persoană. Acest indicator trebuie privit ca o modalitate de a cuantifica aportul fiecărui angajat asupra veniturilor acumulate la bugetul local.

Reieșind din acest model, putem concluziona că cu cât numărul persoanelor economic active este mai mare, cu cât suprafața este mai mare și cu cât infrastructura este mai dezvoltată și mai accesibilă, cu atât orașul ar trebui să obțină venituri mai mari. Însuși statutul orașului și relațiile financiare ale acestuia oferă anumite avantaje, ce pot fi exprimate printr-o concentrație mai eficientă a factorilor de producție: capital uman, infrastructură, arie. Astfel, orașele sunt mai productive decât centrele raionale, capitala beneficiază de un surplus de eficiență comparativ cu orașele, iar orașele

fără de statut special și care nu au relații financiare directe, sunt ceva mai puțin eficiente decât centrele raionale, în mediu.

Comparând veniturile acumulate de către cele 54 de orașe pe parcursul anului 2009, au fost identificate 6 orașe ce se caracterizează printr-o eficiență sporită. Exemplu: având aproximativ aceleași caracteristici, cum ar fi aria, populația economică activă, statutul orașului, unele orașe au generat venituri mai mari decât altele.

Aceste orașe sunt: Edineț, Soroca, Ungheni, Orhei, Cahul și Comrat.

Experimental, în cazul acestui model s-a încercat modelarea parametrilor (de infrastructură, acces la căi de comunicație, PEA, etc) pentru a vedea cum se schimbă venitul orașelor și în rezultat aceste șase orașe ar fi produs venituri mai mari în comparație cu nivelul anului 2009. Alte orașe la fel ar fi produs venituri mai mari, dar randamentul a fost sub nivelul acestora.

Caracteristici:

- Aceste șase orașe, depistate în mod obiectiv, matematic, fără selecție, sunt amplasate în cele patru regiuni de dezvoltare importante: Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia.
- De asemenea, Edineț, Soroca, Ungheni, Orhei, Cahul și Comrat se situează la o distanță relativ medie de Chișinău.
- Fiecare dintre aceste șase orașe au careva efecte pozitive din punct de vedere al situației geografice, spre exemplu se află la o distanță relativ mică față de orașe mari din țările vecine: Edineț - Cernăuți, Ungheni - Iași, Cahul - Galați, ceea ce reprezintă un potențial suplimentar de dezvoltare; orașul Soroca se află la graniță cu Ucraina - fapt care poate contribui la dezvoltarea unor relații comerciale intense, Orhei se află la intersecția unor căi rutiere foarte importante, dar și în apropiere de Chișinău, ceea ce oferă un impuls economic pozitiv; Comrat - dispune de statut special, iar instrumentele fiscale și autonomia de care dispune, facilitează niște condiții de dezvoltare sporite.
- Proximitatea cu orașele mari din Ucraina și România reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea comerțului și crearea unor întreprinderi mixte, dar și atragerea investițiilor, inclusiv a companiilor străine ce deja au filiale în Cernăuți, Iași și Galați.

Deși nu o fost posibil includerea în analiză, presupunem că Rîbnița-Rezina și Tiraspol - Tighina la fel ar fi demonstrat o performanță înaltă față de alte orașe și ar fi avut rolul unor poli de dezvoltare. Pe lângă cele șase orașe identificate, un alt șir de orașe au demonstrat performanță în cadrul studiului, dar cel mai probabil performanța acestora este determinată de faptul că sunt orașe satelit ale orașelor mari (Chișinău și Bălți). Spre exemplu: datorită infrastructurii îmbunătățită recent, orașul Hîncești poate fi considerat oraș-satelit pentru municipiul Chișinău, deoarece distanța, dar mai ales timpul de parcurgere a distanței este mică.